

**Maahanmuuttaja sosiaalisen
kuntoutuksen asiakkaana
Opas maahanmuuttajille Seinäjoella**

Sanna Durmaz

Opinnäytetyö
Huhtikuu 2018
Sosiaali- terveys- ja liikunta-ala
Kuntoutuksen ohjaaja (AMK) -tutkinto-ohjelma

Tekijä(t) Durmaz, Sanna	Julkaisun laji Opinnäytetyö, AMK	Päivämäärä Huhtikuu 2018
	Sivumäärä 78	Julkaisun kieli Suomi
		Verkojulkaisulupa myönnetty: x
Työn nimi Maahanmuuttaja sosiaalisen kuntoutuksen asiakkaana Opas maahanmuuttajille Seinäjoella		
Tutkinto-ohjelma Kuntoutuksen ohjaaja (AMK)		
Työn ohjaaja(t) Jenniina Bies-Wikgren ja Kristiina Juntunen		
Toimeksiantaja(t) Jyväskylän ammattikorkeakoulu ja Etelä-Pohjanmaan Nuorisoseura		
Tiivistelmä <p>Opinnäytetyössä käsiteltiin sosiaalista kuntoutusta, osallisuutta ja maahanmuuttajia. Työssä selvitettiin, millaisia sosiaalisen kuntoutuksen palveluita Seinäjoella on, ja ne koottiin yhteen selkokieliseksi oppaaksi maahanmuuttajille. Opinnäytetyössä kuvataan myös oppaan tekemisen prosessia. Oppaassa tuotiin esille tärkeimmät vapaaehtoisesti osallistuttavissa olevat osallisuutta tukevat palvelut Seinäjoella. Oppaan tarkoitus on lisätä maahanmuuttajien tietoutta osallisuutta tukevista palveluista ja auttaa maahanmuuttajia pääsemään osallisiksi niihin. Opas tehtiin yhteistyössä Etelä-Pohjanmaan Nuorisoseuran Kotiseutu kotoisaksi -hankkeen työntekijöiden kanssa. Opinnäytetyö toteutettiin tutkimuksellisenä kehittämistyönä.</p> <p>Opinnäytetyön ja oppaan aineisto kerättiin haastattelemalla Seinäjoen sosiaalisen kuntoutuksen parissa työskenteleviä ammattilaisia teemahaastattelun menetelmin sekä kirjallisuutta hyödyntäen. Ammattilaisia haastattelemalla saatiin tietoa Seinäjoen sosiaalisen kuntoutuksen palveluista ja heidän näkemyksiään palveluiden riittävydestä, asiakkaiden ohjautumisesta palveluihin sekä maahanmuuttajien rooleista palveluissa. Oppaan teon prosessia varten haastateltiin Seinäjoella asuvia maahanmuuttajia yksilö- ja ryhmähaastatteluiden menetelmin. Yksilöhaastatteluiden avulla selvitettiin heidän tietouttaan, ajatuksiin ja mielenkiinnon kohteitaan sosiaalisen kuntoutuksen palveluista Seinäjoella. Ryhmähaastatteluiden avulla saatiin näkemyksiä oppaan sisällöstä ja ulkoasusta eri vaiheissa oppaan tekoa. Opas painatettiin ja sitä jaetaan maahanmuuttajille hankkeen toimesta.</p> <p>Haastattelujen ja kerätyn tiedon perusteella voidaan päätellä, että maahanmuuttajilla on haasteita päästä osalliseksi sosiaalisen kuntoutuksen palveluihin. Johtopäätöksenä on, että maahanmuuttajille suunnatulle, osallisuutta tukevalle oppaalle on tarvetta.</p>		
Avainsanat (asiasanat) sosiaalinen kuntoutus, osallisuus, maahanmuuttaja, opas, Seinäjoki, tutkimuksellinen kehittäminen		
Muut tiedot (salassa pidettävät liitteet) Liitteenä opas.		

Author(s) Durmaz, Sanna	Type of publication Bachelor's thesis	Date April 2018 Language of publication: Finnish
	Number of pages 78	Permission for web publication: x
Title of publication Immigrant as clients of social rehabilitation A handbook for immigrants in the City of Seinäjoki		
Degree programme Rehabilitation Counselling		
Supervisor(s) Jenniina Bies-Wikgren and Kristiina Juntunen		
Assigned by JAMK University of Applied Science and South Ostrobothnia's Youth Association		
Abstract <p>The theoretical frame consisted of the following themes: social rehabilitation, social participation and immigration. The purpose of the thesis was to examine what kinds of social rehabilitation services were available in Seinäjoki and collect the information into a plain language guidebook for immigrants. The thesis also described the process of making the guidebook. The guidebook focused on the most important voluntarily accessible services that also promoted social participation in the city. The purpose of the guidebook is to increase immigrants' awareness of services promoting social participation and help them to access the services. The guidebook was made in cooperation with the South Ostrobothnia Youth Association's Kotiseutu kotoisaksi -project. The thesis was implemented as a developmental research work.</p> <p>The data for the thesis and the guidebook was collected by conducting theme interviews with the social rehabilitation professionals in Seinäjoki's and by using literature. The interviews provided information about the social rehabilitation services in Seinäjoki, the employees' perspective on the adequacy of the services, the clients access to the services and immigrants' roles in the services. Seinäjoki's immigrants were interviewed by using individual and group interviews. The individual interviews focused on their knowledge, ideas and interests related to the social rehabilitation services. The group interviews gave perspectives and ideas for the content and layout of the guidebook. The guidebook was published and distributed to immigrants by the project. Based on the interviews and the collected information, immigrants have difficulties accessing social rehabilitation services. In conclusion, there is a need for a guidebook that promotes immigrants' social participation.</p>		
Keywords/tags (subjects) social rehabilitation, social participation, immigrant, guidebook, Seinäjoki, a developmental of research		
Miscellaneous (Confidential information) Guide book as an attachment.		

Sisältö

1	Johdanto	3
2	Tietoperusta ja teoreettinen viitekehys	4
2.1	Sosiaalinen kuntoutus	4
2.2	Osallisuus.....	6
2.3	Maahanmuuttaja.....	8
3	Opinnäytetyön tarkoitus ja tutkimuskysymykset.....	9
4	Opinnäytetyön toteutus ja kehittämismenetelmä	11
4.1	Työn kehittämismenetelmä	12
4.2	Haastattelujen laatiminen ja toteutus	13
4.3	Opas maahanmuuttajille	14
4.3.1	Oppaan suunnittelu ja toteutus	14
4.3.2	Selkokieli.....	15
4.3.3	Haastattelu tiedonkeruun menetelmänä.....	16
4.4	Aineiston analysointi	17
5	Tutkimustulokset.....	18
5.1	Sosiaalisen kuntoutuksen käsite	19
5.2	Sosiaalisen kuntoutuksen palvelut Seinäjoella	20
5.3	Asiakkaiden ohjautuminen sosiaalisen kuntoutuksen palveluihin Seinäjoella	22
5.4	Maahanmuuttajat sosiaalisen kuntoutuksen palveluissa	24
5.5	Maahanmuuttajien näkemykset sosiaalisesta kuntoutuksesta.....	25
5.6	Maahanmuuttajien näkemykset palveluiden tarpeesta	27
5.7	Oppaan tarpeellisuus maahanmuuttajien näkökulmasta	28
5.8	Oppaan tarpeellisuus ammattilaisten näkökulmasta	29
5.9	Oppaan arviointi	30

	2
5.9.1 Oppaan ensimmäinen arviointi	30
5.9.2 Valmiin oppaan arviointi.....	32
6 Johtopäätökset.....	33
6.1.1 Johtopäätöksiä ammattilaisten haastatteluista	34
6.1.2 Johtopäätöksiä maahanmuuttajien haastatteluista.....	35
7 Pohdinta.....	36
7.1 Opinnäytetyön eettisyys ja luotettavuus	36
7.2 Työn pohdinta	37
7.3 Oppaan arviointi	43
Lähteet	45
Liitteet	48
Liite 1. Teemahaastattelun runko ammattilaisten haastattelussa	48
Liite 2. Teemahaastattelun runko maahanmuuttajien yksilöhaastatteluissa	49
Liite 3. Teemahaastattelun runko maahanmuuttajien ensimmäisestä ryhmätapaamisesta.....	50
Liite 4. Teemahaastattelun runko maahanmuuttajien toisesta ryhmätapaamisesta.....	51
Liite 5. Salassapitosopimus opinnäytetyön haastatteluihin	52
Liite 6. Tutkimuslupa ammattilaisen haastatteluun	53
Liite 7. Suostumus oppaan valokuvausta varten	55
Liite 8. Opas	56
Kuviot	
Kuvio 1. Kehittämistyön vaiheet	11

1 Johdanto

Sosiaalihuoltolain (L 1301/2014, 17 §) mukaan: *”Sosiaalisella kuntoutuksella tarkoitetaan sosiaalityön ja sosiaaliohjauksen keinoin annettavaa tehostettua tukea sosiaalisen toimintakyvyn vahvistamiseksi, syrjäytymisen torjumiseksi ja osallisuuden edistämiseksi.”* Osallisuus tarkoittaa ihmisen kuulumista johonkin yhteisöön (Rouvinen-Wi-lenius, AaltoKallio, Koskinen-Ollonqvist & Nikula 2011, 50). Monikulttuurinen yhteiskunta on yhteiskunta, jossa eri kulttuurien edustajat elävät tasa-arvoisessa asemassa keskenään ja kunnioittavat toisiaan. Monikulttuurisuus merkitsee sitä, että palveluita kehitetään sillä ajatuksella, että asiakaskunta on monikulttuurista (Räty 2002, 46-48). Sosiaalityön tavoitteena on tarjota maahanmuuttajille taitoja ja valmiuksia itsenäiseen elämään. Maahanmuuttajalla tarkoitetaan yleensä sellaista ulkomaan kansalaista, joka on muuttanut Suomeen ja aikoo asua maassa pidempään (Maahanmuuttajat 2017). Suomalaisen ulkomaalaispolitiikan tavoitteena on maahanmuuttajien kotoutuminen Suomeen. Puhutaan kotouttamisesta eli toimenpiteistä, joiden avulla maahanmuuttaja sopeutuu Suomen yhteiskuntaan. (Ihalainen & Kerttunen 2016, 125). Kotouttamiseen ei kuitenkaan perehdytä tarkemmin, sillä kaikki maahanmuuttajat eivät ole oikeutettuja kotouttamistoimenpiteisiin. Seinäjoen kaupunki kannustaa kaikkia asukkaitaan toimimaan aktiivisesti, edistää asukkaiden osallistumista kaupungin toimintaan sekä vahvistaa asukkaiden yhteisöllisyyttä tukemalla sitä erilaisilla toiminnoilla. Seinäjoen kaupunki tukee kokonaisvaltaisesti maahanmuuttajien kotoutumista, auttaa heitä tutustumaan osaltaan suomalaiseen elämäntapaan ja kulttuuriin ja vahvistaa heidän omaa kulttuuri-identiteettiään sekä ehkäisee sopeutumisprosessissa syntyviä vaikeuksia. (Seinäjoen kotouttamisohjelma 2016-2020, n.d. 11 ja 16.)

Opinnäytetyö toteutui tutkimuksellisena kehittämistyönä. Tavoitteena oli tuottaa yhteistyössä Etelä-Pohjanmaan Nuorisoseuran Kotiseutu kotoisaksi- hankkeen työntekijöiden kanssa maahanmuuttajille suunnattu selkokielineen opas saatavilla olevista vapaaehtoisesti osallistuttavissa olevista sosiaalisen kuntoutuksen palveluista ja niihin hakeutumisesta Seinäjoella. Opinnäytetyössä kuvataan oppaan tekemistä ja käsitellään siihen liittyvää teoretietoa. Oppaan toivotaan auttavan maahanmuuttajia pääsemään osallisiksi osallisuutta tukeviin palveluihin Seinäjoella. Tavoitteeseen päästiin kartoittamalla Seinäjoen sosiaalisen kuntoutuksen palveluita sosiaalialalla työskente-

leviltä ammattilaisilta haastattelun avulla sekä perehtymällä lähdemateriaaliin internetistä ja kirjallisuudesta. Työntekijöiltä pyrittiin myös selvittämään, ovatko sosiaalisen kuntoutuksen palvelut riittäviä ja huomioidaanko maahanmuuttajat erityisesti palveluissa. Oppaan teossa käytettiin apuna myös maahanmuuttajia. Maahanmuuttajille pidettiin yksilöhaastattelut ja ryhmähaastatteluja, joiden tavoitteena oli kerätä maahanmuuttajien näkemyksiä ja ajatuksia sosiaalisen kuntoutuksen palveluista. He pääsivät vaikuttamaan oppaan sisältöön ja ulkoasuun, ja he arvioivat oppaan sen valmistuttua. Lopputuloksena syntynyt selkokielineen opas tarjoaa maahanmuuttajalle visuaalisesti ja kielellisesti selkeän tietopaketin saatavilla olevista vapaaehtoisista sosiaalisen kuntoutuksen mahdollisuuksista ja avaa sosiaalisen kuntoutuksen käsitteen helposti ymmärrettävällä tavalla. Etelä-Pohjanmaan nuorisoseuran hanketyöntekijät auttoivat oppaan teossa kokonaisuudessaan ja opas painatettiin ja sitä jaetaan maahanmuuttajille.

2 Tietoperusta ja teoreettinen viitekehys

Opinnäytetyössä keskeisenä tarkastelun kohteena olevat käsitteet ovat *sosiaalinen kuntoutus, osallisuus ja maahanmuuttaja*. Käsitteitä käsitellään ensin teoreettisella tasolla ja sitten Seinäjoen tarjoamia palveluita.

2.1 Sosiaalinen kuntoutus

Sosiaalihuoltolaki määrittelee sosiaalisen kuntoutuksen sosiaalityön ja sosiaaliohjauksen keinoin annettavaksi tehostetuksi tueksi sosiaalisen toimintakyvyn vahvistamiseksi, syrjäytymisen torjumiseksi ja osallisuuden edistämiseksi (L 1301/2014, 17 §). Sosiaalinen kuntoutus voi sisältää monenlaista toimintaa ja palveluita (Osallisuus 2015).

Sosiaalihuoltolaki (L 1301/2014, 17 §) määrittelee sosiaalisen kuntoutuksen sisältöä:

"Sosiaaliseen kuntoutukseen kuuluu sosiaalisen toimintakyvyn ja kuntoutustarpeen selvittäminen, kuntoutusneuvonta ja -ohjaus sekä tarvittaessa kuntoutuspalvelujen yhteensovittaminen, valmennus arki-

päivän toiminnoista suoriutumiseen ja elämönhallintaan, ryhmätoiminta ja tuki sosiaalisiin vuorovaikutussuhteisiin sekä muut tarvittavat sosiaalista kuntoutumista edistävät toimenpiteet. Nuorten sosiaalisella kuntoutuksella tuetaan nuorten sijoittumista työ-, työkokeilu-, opiskelu-, työpaja- tai kuntoutuspaikkaan sekä ehkäistään näiden keskeyttämistä.”

Sosiaalihuoltolain tarkoituksena on edistää ja ylläpitää hyvinvointia sekä sosiaalista turvallisuutta, vähentää eriarvoisuutta ja edistää osallisuutta, turvata yhdenvertaisin perustein tarpeenmukaiset, riittävät ja laadukkaat sosiaalipalvelut sekä muut hyvinvointia edistävät toimenpiteet. Lisäksi tarkoituksena on edistää asiakaskeskeisyyttä sekä asiakkaan oikeutta hyvään palveluun ja kohteluun sosiaalihuollossa ja parantaa yhteistyötä sosiaalihuollon ja kunnan eri toimialojen sekä muiden toimijoiden välillä edellä mainittujen tavoitteiden toteuttamiseksi. (L 1301/2014, 1 §.)

Kun asiakkaan tarvetta sosiaaliseen kuntoutuksen arvioidaan, selvitetään ensin hänen tarpeensa ja mahdollisuutensa saada kuntoutusta eri kuntoutuksen järjestelmissä (terveyspalvelujärjestelmä, työ- ja elinkeinohallinto, opetushallinto, eläke- ja sosiaalivakuutusjärjestelmä, tapaturma- ja liikennevakuutus, veteraanien kuntoutus tai järjestöjen kuntoutus- ja sopeutumisvalmennustoiminta). Sosiaalisen kuntoutuksen kokonaisuuteen voidaan tarvittaessa yhdistää päihde- ja/tai mielenterveyshoito sekä muut tarvittavat palvelut ja tukitoimet. Asiakkaalle annetaan sosiaaliohjausta, jonka tarkoitus on neuvoa asiakasta erilaisten palveluiden käytössä ja tukimuotojen yhteensovittamisessa. Sosiaalityön tarkoitus taas on koota sosiaalisen tuen ja palvelujen kokonaisuus sekä sovittaa se yhteen muiden toimijoiden kanssa. Sosiaalihuollon asiakkuus alkaa palvelutarpeen arvioinnilla, jota voidaan täydentää tarvittaessa asiakassuunnitelmalla. Asiakassuunnitelma sisältää muun muassa asiakkaan ja ammatillisen arvion tuen tarpeesta ja tarvittavista palveluista sekä omatyöntekijän tai muun asiakkaan palveluista vastaavan työntekijän arvion asiakkaan terveyden tai kehityksen kannalta välttämättömistä sosiaalipalveluista. (Osallisuus 2015.)

Sosiaalinen kuntoutus toimii yhteensovitetuna lääkinnällisen, ammatillisen ja kasvatuksellisen kuntoutuksen kanssa. Sosiaalihuoltolaki antaa kuntien toteuttaa sosiaalisen kuntoutuksen palvelut tarvelähtöisesti. Sosiaalisen kuntoutuksen välineitä voivat olla muun muassa yksilöllinen psykososiaalinen tuki ja lähityö, erilaiset toiminnalliset ryhmät, vertaistuki, vapaaehtoistoiminta, työtoiminta ja muut palvelut ja tukitoimet

osana kuntoutussuunnitelmaa. Sosiaalipalveluiden tarkoitus on tukea, neuvoa ja auttaa kuntalaisia elämään erilaisissa sosiaalisissa ja taloudellisissa tilanteissa. Tarkoitus on edistää yksittäisen henkilön, perheen sekä yhteisön sosiaalista turvallisuutta ja toimintakykyä. (Osallisuus 2015.) Kuntoutuksessa on usein kysymys siitä, miten asiantuntijan antamaa tukea voidaan hyödyntää sosiaalisen osallisuuden prosessissa (Järviöskoski & Härkäpää 2011, 152). Sosiaalisessa kuntoutuksessa pitkän tähtäimen tavoite onkin osallisuus. Osallisuuden ydin on osallisuus omaan elämään, perheeseen, yhteisöihin, palveluihin, työhön ja yhteiskuntaan (Metteri & Valokivi, 76).

Sosiaalipalveluita Seinäjoella ovat muun muassa aikuissosiaalityö, lasten ja perheiden palvelut, ikäihmisten palvelut, vammaispalvelut, päihdepalvelut sekä täydentävä ja ehkäisevä toimeentulotuki. (Seinäjoen n.d.). Näiden lisäksi sosiaalisen kuntoutuksen palveluita järjestävät muun muassa yhdistykset ja hankkeet. Sosiaalityön tehtävänä on järjestää sosiaalityön palvelut niitä tarvitseville maahanmuuttajille. Sosiaalityön tavoitteena on tarjota maahanmuuttajille taitoja ja valmiuksia itsenäiseen elämään. (Seinäjoen kotouttamisohjelma 2016-2020 n.d., 16.) Suomalaisen ulkomaalaispolitiikan tavoitteena on maahanmuuttajien kotoutuminen suomeen. Puhutaan kotoutumisesta eli toimenpiteistä, joiden avulla maahanmuuttaja sopeutuu Suomen yhteiskuntaan. (Ihalainen & Kerttunen 2016, 125.) Seinäjoen kaupungin tarkoitus on tukea kokonaisvaltaisesti maahanmuuttajien kotoutumista, auttaa heitä tutustumaan osalliseen suomalaiseen elämäntapaan ja kulttuuriin, vahvistaa heidän omaa kulttuuri-identiteettiään sekä ehkäistä sopeutumisprosessissa syntyviä vaikeuksia. Sosiaalityön välineitä ovat säännölliset asiakas- ja perhetapaamiset, eri palveluiden järjestäminen yhteistyötahojen kanssa, etuuskäsittelyt ja muut aikuissosiaalityön palvelut. Seinäjoen kaupungilla työskentelee pakolaiskoordinaattori, joka koordinoi pakolaisten vastaanotot ja toimii heidän sosiaalityöntekijänä. Lastensuojelullisissa asioissa lapsia ja perheitä auttavat lapsiperheiden sosiaalipalvelut sekä lastensuojelu. (Seinäjoen kotouttamisohjelma 2016-2020 n.d., 16.)

2.2 Osallisuus

Osallisuus on tunne, joka syntyy, kun ihminen on osallisena jossakin yhteisössä esimerkiksi opiskelun, työn, harrastus- tai järjestötoiminnan kautta (Osallisuus 2017).

Osallisuus ilmenee parhaiten silloin, kun ihminen kokee kuuluvansa johonkin yhteisöön, joka tukee omaa identiteettiä ja jossa kokee tulevansa kuulluksi (Rouvinen-Wilenius ym. 2011, 50). Yhteisöissä osallisuus voi olla jäsenten arvostusta, tasavertaisuutta ja luottamusta, sekä mahdollisuus vaikuttaa omassa yhteisössä. Yhteiskunnassa osallisena oleminen tarkoittaa mahdollisuutta terveyteen, koulutukseen, työhön, toimeentuloon, asuntoon ja sosiaalisiin suhteisiin sekä kansallisella tasolla oikeutta vaikuttaa itseään koskeviin asioihin ja yhteiskunnan kehitykseen. Osallisuuden kokeminen ja sosiaaliset verkostot ovat suojaavia tekijöitä hyvinvointivajeita ja syrjäytymistä vastaan, ja ne vähentävät myös eriarvoisuutta. (Osallisuus 2017.) Syrjintää voi tapahtua syrjinnän kohteena olevan henkilön erilaisuuden perusteella, kuten maahanmuuttajuuden perusteella (Järvikoski & Härkäpää 2011, 148-149). Osallisuuden kokemus syntyy silloin, kun ihmisissä herää tietoisuus ja kokemus muutoksen mahdollisuudesta (Rouvinen-Wilenius ym. 2011, 50).

Rouvinen-Wilenius ja muut (2011, 56) kirjoittivat, että Niemelän 2008 mukaan:

”Osallisuus tuottaa hyvinvointia ja terveyttä, kun taas yhteisöjen, osallisuuden ja luottamuksen puute pahoinvointia”.

Osallisuuden kokemusta vahvistavat psyykkisen, hengellisen ja emotionaalisen terveyden tekijät. Näitä ovat muun muassa sosiaaliset taidot, itsetunto sekä kyky käsitellä omia tunnetilojaan rakentavasti. (Rouvinen-Wilenius ym. 2011, 56.) Sosiaalinen osallisuus yleisenä tavoitteena ja periaatteena merkitsee erilaisuuden ja yksilöllisyyden hyväksymistä (Järvikoski & Härkäpää 2011, 151).

Yhteiskunnan tasolla tavoite on vaikuttaa ihmisten elinoloihin siten, että ne lisäävät heidän ja heidän yhteisöjensä kykyä toimia terveyttä ja hyvinvointia tuottavalla tavalla. Yhteiskunnan tasolla vaikuttamalla luodaan osallisuutta tukevia toimintakäytäntöjä rakenteisiin, esimerkiksi kuulluksi tuleminen tai vaikuttaminen. (Rouvinen-Wilenius ym. 2011, 64).

Sosiaali- ja terveystieteiden erityisasiantuntija Sarita Frimanin mukaan:

”Asukkaan näkökulmasta osallisuus on sitä, että hän kokee kuuluvansa johonkin ja voivansa vaikuttaa oman elämänsä asioihin. Osallisuus syntyy yksilöiden, yhteisöjen, yhteiskunnan toimintojen ja palveluiden risteyskohdassa. Varmaa on, että osallisuutta ei tehdä virastoissa, vaan ihmisten välisessä aktiivisessa vuorovaikutuksessa.” (Friman 2017).

Käytännön asioiden järjestämisen jälkeen alkaa maahanmuuttajan varsinainen kotoutuminen maahan. Kotoutuminen on hidas prosessi, jossa olennaista on kielen ja kulttuurin opiskelu. Uutta kulttuuria oppiessa tärkeä osa on sosiaalisten suhteiden luominen. Yhteyttä tarvitaan sekä oman kulttuurin edustajiin että uuden maan ihmisiin. Maahanmuuttajat saattavat sulautua tai sopeutua uuteen kulttuuriin, tai vaihtoehtoisesti syrjäytyä tai eristäytyä muista. (Ihalainen & Kerttunen 2016, 121-123.)

Osallisuuden edistäminen onkin osa Suomen hallituksen ja Euroopan unionin tavoitteita (Osallisuus 2017). Seinäjoen kaupunki kannustaa kaikkia asukkaitaan aktiivisuuteen ja tukee yhteisöllisyyttä vahvistavaa toimintaa sekä edistää osallistumista kaupungin toimintaan. Tärkeässä roolissa ovat kansalaisopisto, oppilaitokset ja kulttuuri- ja nuorisopalvelut. Seinäjoella koetaan tärkeäksi, että jokainen asukas kokee voivansa vaikuttaa ja osallistua kaikkia koskeviin yhteisiin asioihin ja kokee saavansa mahdollisuuden vaikuttaa asioihin. Nämä voivat myös ennaltaehkäistä syrjäytymistä. Tämän vuoksi maahanmuuttajien yhteiskunnallista osallistumista yritetään tukea, ja maahanmuuttajataustaisten äänioikeutettujen vaaliosallistumisen edistäminen onkin Seinäjoella perusteltua. (Seinäjoen kotouttamisohjelma 2016-2020, 11.)

2.3 Maahanmuuttaja

Maahanmuuttaja on voinut tulla Suomeen esimerkiksi töihin, avioliiton vuoksi, pakolaisena tai paluumuuttajana (Räty 2002, 11). Paluumuuttajalla tarkoitetaan henkilöä, joka palaa takaisin lähtömaahansa. Maahanmuuttajalla viitataan myös joskus henkilöön, joka on syntynyt Suomessa, mutta vanhemmat ovat muuttaneet Suomeen. (Maahanmuuttajat 2017). Maahanmuuttaja voi hakea Suomen kansalaisuutta pääsääntöisesti, kun hän on asunut Suomessa viisi vuotta. Suomen kansalaisuutta voi hakea myös, mikäli maahanmuuttaja on täyttänyt 18 vuotta, on suomalaisen kanssa avioliitossa ja asunut Suomessa kaksi vuotta, on elänyt kunniallisesti, hänen ja hänen perheensä toimeentulo on turvattu ja hän osaa suomen tai ruotsin kieltä. Kansallisuuden saamisen jälkeen maahanmuuttajasta tulee suomalainen. (Räty 2002, 13.)

Maahanmuuttajien määrä alkoi kasvaa 2000-luvulle tultaessa, ja parin viime vuoden aikana Suomeen on muuttanut noin 30 000 maahanmuuttajaa vuosittain (Maahanmuuttajien määrä 2017). Suomi on matkalla kohti monikulttuurista yhteiskuntaa.

Monikulttuurisuus tarkoittaa erilaisuuden hyväksymistä ja arvostamista, tasa-arvoa yksilöiden ja kulttuurin välillä ja yhteisesti sovittuja pelisääntöjä ja rajoja. Eri äidinkieltä puhuvat ihmiset, eri uskonnoista tulevat ihmiset erilaisine tapoineen tulee huomioida palveluita järjestäessä. (Räty 2002, 46-48.)

Seinäjoen kaupungin strategian mukaan Seinäjoen kaupungilla on vastuu ja mahdollisuus kehittää Seinäjokea kansallisesti merkittävänä kaupunkiseutuna. Seinäjoelle on saapunut tasaiseen tahtiin maahanmuuttajia mm. työperäisesti, avioliittojen, kansainvälisten opiskelijoiden ja maailmalla tapahtuvan muuttoliikkeen myötä, joten kansainvälistymisen aiheuttamat palveluntarpeet tulevat olemaan keskeinen haaste tänä päivänä. (Seinäjoen kotouttamisohjelma 2016-2020, 6.)

Monilla maahanmuuttajilla on yhdenvertainen oikeus kuntoutukseen kuin syntyperäisillä suomalaisillakin. Maahanmuuttajien oikeudet julkisessa palvelujärjestelmässä jakautuvat kotoutumisvaiheen erityispalveluihin ja peruspalveluihin. Kotoutumistoiimiin oikeutetuilla maahanmuuttajilla on muita maahanmuuttajia paremmat mahdollisuudet käyttää kohdennettuja sosiaali- ja terveyspalveluita. Kotouttamisvaihe kestää 3 vuotta, minkä jälkeen on mahdollista hakea kotoutumiselle jatkoaikaa. Kotouttamistoimenpiteet eivät koske kuitenkaan Suomeen avioliiton, perheen tai työn kautta tulleita. Maahanmuuttajalla voi olla omaan maahanmuuttotaustaan liittyviä kuntoutuspalveluiden tarpeita, mutta myös siitä riippumattomia tarpeita. Maahanmuuttajat tarvitsevat palveluissa usein kokonaisvaltaisempaa lähestymistapaa, pitkäaikaista ja suunnitelmallista tukea sekä enemmän ohjausta. (Autti-Rämö, Salminen, Rajavaara & Ylinen 2016, 192; 195.)

3 Opinnäytetyön tarkoitus ja tutkimuskysymykset

Opinnäytetyö toteutettiin tutkimuksellisena kehittämistyönä. Opinnäytetyön tarkoitus oli lisätä maahanmuuttajien tietoutta sosiaalisista kuntoutuspalveluista Seinäjoella ja auttaa heitä pääsemään osallisiksi vapaaehtoisesti osallistuttavissa oleviin sosiaalisen kuntoutuksen palveluihin. Opinnäytetyön tavoitteena oli selvittää sosiaalisen kuntoutuksen parissa työskenteleviltä ammattilaisilta, millaisia sosiaalisen kuntou-

tuksen palveluita Seinäjoella on, ja koota ne yhteen selkokieleiseksi oppaaksi maahanmuuttajille yhteistyössä Etelä-Pohjanmaan Nuorisoseuran Kotiseutu kotoisaksi-hanketyöntekijöiden kanssa.

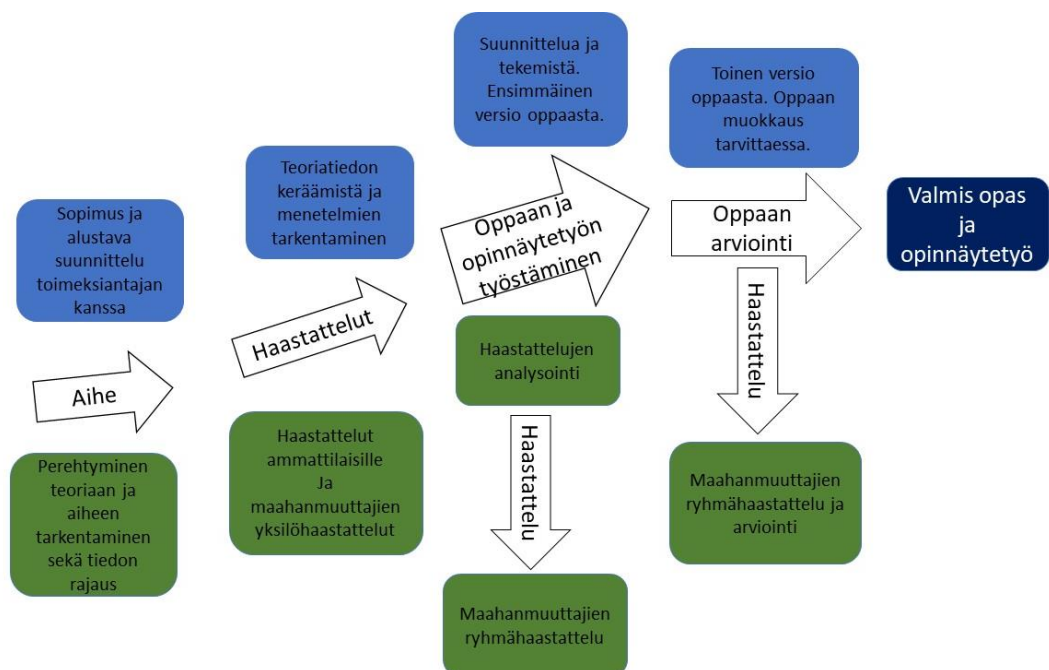
Oppaassa oli tarkoitus tuoda esille tärkeimmät vapaaehtoisesti osallistuttavissa olevat osallisuutta tukevat palvelut Seinäjoella. Oppaan oli tarkoitus lisätä maahanmuuttajien tietoutta osallisuutta tukevista palveluista, motivoida heitä hakeutumaan palveluihin, auttaa ymmärtämään palveluiden tarkoitus sekä pääsemään osallisiksi niihin. Lisäksi haluttiin selvittää, minkälaisia palveluita maahanmuuttajat pitävät tärkeinä. Apuna oppaan teossa käytettiin maahanmuuttajaryhmää, jotka arvioivan opasta eri vaiheissa oppaan teon prosessia. Opas painatettiin ja sitä jaetaan maahanmuuttajille hankkeen toimesta. Hanke tarjoaa mahdollisuuden jakaa sitä myös laajemmin, kuten esimerkiksi TE-toimiston kautta tai pakolaiskoordinaattorin toimesta.

Tutkimuskysymykset:

- Miten työntekijät kuvaavat sosiaalista kuntoutusta?
- Millaisia sosiaalisen kuntoutuksen palveluita Seinäjoella on?
- Huomioidaanko maahanmuuttajia erityisesti sosiaalisen kuntoutuksen palveluissa?
- Millaisia sosiaalisen kuntoutuksen palveluja maahanmuuttajat kokevat tarvitsevänsä?

4 Opinnäytetyön toteutus ja kehittämismenetelmä

Alla olevassa kuviossa kuvataan toteutetun kehittämistyön vaiheet. Työn tekeminen alkoi aiheen rajaamisella, tiedon etsinnällä ja sopimuksen tekemisestä toimeksiantajan kanssa. Seuraavaksi haastateltiin eri henkilöitä ja sen jälkeen analysoitiin aineisto sekä työstettiin opasta. Samaan aikaan etsittiin lisää teorian tietoa ja pidettiin ryhmähaastattelu maahanmuuttajille. Lopuksi opas arvioitiin maahanmuuttajilla ja työstettiin loppuun.

Kuvio 1. Kehittämistyön vaiheet

Opinnäytetyön tavoitteeseen pyrittiin kartoittamalla Seinäjoen sosiaalisen kuntoutuksen palveluita sosiaalialalla työskenteleviä ammattilaisia haastatteleamalla yksilöteemahaastattelun menetelmällä sekä tietoa kerättiin myös internetistä ja kirjallisuudesta. Työntekijöiltä selvitettiin, ovatko palvelut riittäviä ja huomioidaanko maahanmuuttajia erityisesti palveluissa. Maahanmuuttajille pidettiin yksilöteemahaastattelut ja fokusryhmähaastatteluita, joiden tavoitteena oli kerätä maahanmuuttajien näkemyksiä ja ajatuksia sosiaalisen kuntoutuksen palveluista. Tavoite oli selvittää, min-

käläiset sosiaalisen kuntoutuksen palvelut olisivat maahanmuuttajien mielestä hyödyllisiä ja mieluisia, ja miten niitä voitaisiin tuoda esille oppaaseen. Lisäksi tavoitteena oli saada maahanmuuttajilta näkemyksiä ja ajatuksia oppaan tekemisen eri vaiheissa sen sisällöstä ja ulkoasusta.

4.1 Työn kehittämismenetelmä

Opinnäytetyö sisältää tyypillisiä piirteitä laadulliselle tutkimukselle. Lähtökohtana laadullisessa eli kvalitatiivisessa tutkimuksessa on todellisen elämän kuvaaminen, johon sisältyy ajatus, että elämä on moninaista. Laadullisessa tutkimuksessa pyritään tutkimaan kohdetta mahdollisimman kokonaisvaltaisesti. Pyrkimyksenä on ennemminkin löytää tai paljastaa tosiasioita kuin todentaa jo olemassa olevia väittämiä. Tulee pitää kiinni myös arvolähtökohdista, sillä arvot muovaavat sitä, miten pyrimme ymmärtämään tutkittavaa ilmiötä. Laadullinen tutkimus on joukko moninaisia tutkimuksia, joita on nimetty monilla termeillä. (Hirsjärvi, Remes ja Sajavaara 2007, 156-158.)

Tutkimus oli luonteeltaan kokonaisvaltaista tiedon hankintaa ja aineisto koottiin luonnollisessa tilanteessa. Tutkittavaa kohderyhmää haastatellessa havainnointi ja keskustelu olivat avainasemassa, eikä tietoa hankittu esimerkiksi mittausvälineillä. Lähtökohtana työssä oli aineiston monitahoinen ja yksityiskohtainen tarkastelu. Aineiston hankinnassa käytettiin laadullisia metodeja, jotka tässä työssä ovat teema-haastatteluja, joissa tutkittavien näkökulmat pääsevät esille. (Hirsjärvi ym. 2007, 154-160.)

Tutkittava kohdejoukko valittiin tarkoituksenmukaisesti. Ammattilaisten haastatteluisissa tarkoitus oli löytää erilaisissa sosiaalialan työtehtävissä työskenteleviä ihmisiä. Maahanmuuttajien haastatteluisissa tarkoitus oli löytää maahanmuuttajia, jotka ovat eri lähtökohdista ja eri kulttuurista olevia henkilöitä. Toinen merkittävä valintaperuste oli tutkittavien kielitaito. Tarkoitus oli, että tutkittavat eivät osaa suomen kieltä hyvin, koska kehittämistyön tuote, opas, on tarkoitettu eri vaiheissa oleville ja eri taoisesti kieltä osaaville maahanmuuttajille. Opinnäytetyössä haastatteluiden tarkoituksena oli tutkia erikseen jokaisen haastateltava näkemyksiä ja ajatuksia. Jokaisen haastattelun vastauksia tutkittiin yksilökohtaisesti ja pyrittiin tekemään tarvittaessa

johtopäätöksiä siten, että yksilön oma näkemys pääsee esiin. Tutkimussuunnitelma muotoutui tutkimuksen edetessä ja suunnitelmaa muutettiin olosuhteiden mukaisesti. Aineistoa tutkittiin ainutlaatuisina tuloksina, sillä laadullisessa tutkimuksessa jokainen tutkija tekee oman ainutlaatuisen tutkimuksensa (Hirsjärvi ym. 2007, 160-161).

4.2 Haastattelujen laatiminen ja toteutus

Opinnäytetyöni opas toteutettiin haastattelemalla ammattilaisia, jotka työskentelevät sosiaalisen kuntoutuksen parissa. Apuna oppaan suunnittelussa ja toteutuksessa käytettiin apuna maahanmuuttajaryhmää. Haastatteluun osallistuivat sosiaalisen kuntoutuksen ammattilaiset Etelä-Pohjanmaan Nuorisoseuran Kotiseutu kotoisaksi-hankeesta, Sosku-hankeesta ja Nuorten ystävien keskustoimistosta. Haastattelut olivat etukäteen suunniteltuja rauhallisia tilanteita. Työntekijät tavattiin kerran noin tunnin pituisen haastattelun merkeissä heidän työpaikoillaan. Heiltä saatiin näkemyksiä sosiaalisesta kuntoutuksesta, tietoa sosiaalisen kuntoutuksen palveluista Seinäjoella ja maahanmuuttajien osallistumisesta palveluihin. Osa tiedoista hyödynnettiin myös oppaassa.

Oppaan sisällön ja ulkoasun suunnittelussa käytettiin apuna maahanmuuttajaryhmää, jotka koottiin yhdessä nuorisoseuran Kotiseutu kotoisaksi-hankkeen palveluihin kuuluvista asiakaspiiristä. Maahanmuuttajat tavattiin kolme kertaa. Valitut maahanmuuttajat opiskelevat samassa ryhmässä suomen kieltä, joten kaksi ensimmäistä tapaamista järjestettiin maahanmuuttajien koululla heidän koulupäivänsä yhteydessä. Viimeinen tapaaminen järjestettiin nuorisoseuran tiloissa. Ensimmäinen kerrosta toteutui yksilöteemahaastatteluna oppaan työstämisen alussa ja seuraavat kaksi kertaa ryhmähaastatteluina. Toinen tapaaminen toteutui oppaan teon puolivälissä, jolloin opasta näytettiin maahanmuuttajille. Kolmas tapaaminen toteutui oppaan valmistuttua.

4.3 Opas maahanmuuttajille

4.3.1 Oppaan suunnittelu ja toteutus

Opinnäytetyön toimeksiantaja oli Etelä-Pohjanmaan Nuorisoseura Ry. Etelä-Pohjanmaan nuorisoseura toimii omalla alueellaan osana valtakunnallista Nuorisoseurat ry:tä. Nuorisoseurat ry on nuorisotyötä tekevä järjestö, jonka tehtävänä on tukea paikallisten nuorisoseurojen toimintaa. Toimintaa toteuttavat paikalliset nuorisoseurat, aluetoimistot sekä valtakunnallinen liitto. Nuorisoseurat järjestävät laadukkaita harrastuksia, kuten tanssia, teatteria, musiikkia, sirkusta ja liikuntaa sekä niihin liittyviä tapahtumia ja koulutuksia. (Suomen nuorisoseurat 2016.)

Opinnäytetyö pohjautui meneillään olevaan kotouttamishankkeeseen "Kotiseutu kotoisaksi". Hankkeen tavoitteena on lisätä maahan muuttaneiden ja kantaväestön keskinäisiä kohtaamisia. Tavoite on luoda uusia sosiaalisia verkostoja, tukea suomen kielen oppimista ja luoda yhteistoimintaa maahan muuttaneiden ja kantaväestön välille. (Kotiseutu kotoisaksi 2016.) Hanke toteutuu helmikuusta 2017 kevääseen 2019 asti. Hanketyöntekijät kokivat oppaan tarpeelliseksi hankkeensa puolesta, ja he auttoivat oppaan suunnittelussa ja toteutuksessa.

Haastatteluiden ohella tietoa palveluista oppaaseen haettiin myös etsimällä teoriatietoa internetistä sekä kirjallisuudesta. Opas kirjoitettiin selkokielellä. Maahanmuuttajien haastatteluiden avulla saatiin heidän näkemyksiään ja ajatuksiaan sosiaalisista kuntoutuspalveluista Seinäjoella. Heitä pyydettiin myös pohtimaan, minkälaiset palvelut olisivat hyödyllisiä ja mieluisia. Maahanmuuttajat pääsivät osallistumaan näkemyksillään oppaan sisällön ja ulkoasun suunnitteluun sekä arvioimaan oppaan ja sen käytettävyyden. Arvioinnin perusteella opasta muokattiin. Yhteistyössä toteutettu selkokielineen opas tarjoaa maahanmuuttajalle visuaalisesti ja kielellisesti selkeän tietopaketin saatavilla olevista vapaaehtoisista sosiaalisen kuntoutuksen mahdollisuuksista ja avaa sosiaalisen kuntoutuksen käsitteen helposti ymmärrettävällä tavalla. Oppaaseen ei koottu sosiaalisen kuntoutuksen palveluita, joihin tarvitaan lähete lääkäriltä yms. Oppaaseen oli tarkoitus koota sellaiset osallisuutta tukevat palvelut, joihin maahanmuuttajat voivat vapaasti osallistua. Opas on helposti luettava ja

ymmärrettävä. Oppaan valmistuttua sitä jaetaan maahanmuuttajille hankkeen toimesta. Hanke tarjoaa mahdollisuuden jakaa sitä myös laajemmin, kuten esimerkiksi TE-toimiston kautta tai pakolaiskoordinaattorin toimesta.

4.3.2 Selkokieli

Selkokieli on suomen kielen helpommin ymmärrettävä muoto, joka on suunnattu ihmisille, joilla on vaikeuksia ymmärtää tai lukea yleiskieltä (Selkokieli 2015). Tällaisia syitä voivat olla neurobiologiset syyt, kielitaidon heikentyminen tai mikäli suomi tai ruotsi ei ole äidinkieli (Kohderyhmät 2015). Selkokielen on tarkoitus auttaa selkokieltä tarvitsevia ihmisiä tiedon saamisessa, lukemisessa ja omien ajatusten ilmaisemisessa sekä osallistumisessa. Selkokielessä kielen rakennetta muokataan helpommin luettavaksi ja ymmärrettäväksi. Selkokieltä voidaan käyttää puheessa ja tekstissä. (Selkokieli 2015.) Selkokielessä teksti kirjoitetaan lukijalle, jolla on kielellisiä vaikeuksia ja aiheita käsitellään hyvin konkreettisella tasolla. Tekstissä selitetään sanoja, joita yleiskielisessä tekstissä ei selitetä. Selkokieleen liittyy myös selkeä ulkoasu. (Määritelmä 2015.)

Erilaiset asiat kirjoitetussa ja puhutussa kielessä voivat tuottaa haasteita eri selkokieltä käyttäville ryhmille. Suurin osa selkokielisestä materiaalista on sopivaa kaikille, mutta on hyvä huomioida myös kyseinen kohderyhmä, jolle selkokieltä aikoo käyttää. Selkokielistä tekstiä suunnitellessa täytyy kuitenkin teksti mukauttaa kohderyhmän tarpeiden mukaan. Tarkoitus on tuottaa teksti, joka ottaa erityisesti huomioon kohderyhmän tarpeet ja haasteet. (Kohderyhmät 2015.) Selkokielellä kirjoittaessa on tärkeää huomioida, että teksti kirjoitetaan hyvällä suomen kielellä. Teksti tulee kirjoittaa siten, että sen sisältö avautuu eri käyttäjäryhmille parhaalla mahdollisella tavalla. On tärkeää, että kirjoittajalla on tekstin lukijoihin yhteys, kuten esim. keskusteluyhteys. Selkotekstejä voi olla monentasoisia. Heikkolukutaitoiselle käyttäjäryhmälle tekstiä kannattaa kirjoittaa vain vähän ja käyttää paljon kuvia tekstin sisällön tukemisessa. Selkotekstejä voi kirjoittaa myös persoonallisella tavalla. Tulee kiinnittää huomiota tekstin ilmaisutapaan ja pohtia sen innostavuutta. (Yleisohjeet 2016.)

Oppaassa käytettiin selkokieltä. Pyrittiin, että oppaan tekstikappaleet eivät olisi liian pitkiä ja sanat ovat helposti ymmärrettäviä yksinkertaisia sanoja. Oppaassa käytettiin myös paljon erilaisia kuvia sisällön ymmärtämisen tukena. Eri muodot, kuvat ja värit

auttavat sisällön ymmärtämisessä. Ulkoasua suunniteltaessa oppaasta pyrittiin tekemään innostavan näköinen.

4.3.3 Haastattelu tiedonkeruun menetelmänä

Haastattelu menetelmänä sopii hyvin kehittämistehtäviin, sillä haastatteluilla saadaan nopeasti kerätyksi syvällistäkin tietoa kehittämisen kohteesta. Aineistonkeruumenetelmänä haastattelu on hyvä valinta, mikäli halutaan korostaa tutkimuskohteen subjektina yksilöä, jolla on mahdollisuus tuoda esille itseään koskevia asioita vapaasti. Haastattelussa on tärkeää valita strukturointiaste, joka tarkoittaa sitä, miten kiinteästi kysymykset on muodostettu ja kuinka paljon haastattelijä voi joustaa haastattelutilanteessa. Haastattelumenetelmiä ovat muun muassa lomakehaastattelu, teemahaastattelu, syvähaastattelu ja ryhmähaastattelu. (Ojasalo, Moilanen & Ritalahti 2009, 95.) Haastattelu on vuorovaikutustilanne, joka on etukäteen suunniteltu sekä haastattelijan alulle panema ja ohjaama. Lisäksi se vaatii haastateltavan motiivointia koko haastattelutilanteen ajan sekä luottamusta haastateltavan ja haastattelun välillä. (Ojasalo ym. 2009, 96.) Luottamuksen takia haastattelijan on kerrottava haastateltavalle haastattelun ja kehittämistyön tarkoitus ja luottamuksellisuus. (Ojasalo ym. 2009, 97.) Aikaa tulee varata myös reilusti haastattelujen jälkeen aineiston auki kirjoittamiseen. Auki kirjoittamisen tarkkuus riippuu kehittämistehtävästä ja sisällöstä. Jos haastatteluilla kerätään aineistoa, jossa vain vastausten sisällöllä on merkitys, haastattelu voidaan kirjoittaa auki käyttämällä yleiskieltä. Jos taas käytetyillä sanoilla on merkitystä tutkimuksen kannalta, tulee auki kirjoittaminen tehdä sanatarvasti. Analysoinnin kanssa haastattelu vie paljon aikaa. (Ojasalo ym. 2009, 96.)

Sosiaalialalla työskentelevien työntekijöiden haastatteluihin valittiin teemahaastattelu eli puolistrukturoitu haastattelu. Puolistrukturoidussa haastattelussa kysymykset on laadittu ennakkoon, mutta haastattelijä voi vaihdella niiden järjestystä haastattelun kulun mukaisesti, myös kysymysten tarkat sanamuodot voivat vaihdella. Etukäteen laaditut, mutta tilanteeseen soveltumattomat kysymykset voidaan jättää kysymättä ja vastaavasti voidaan kysyä haastattelun kuluessa mieleen tulevia kysymyksiä. Puolistrukturoitu haastattelu on käyttökelpoinen, kun tutkimuksen tarkoituksena on tutkia esimerkiksi jonkin ilmiön merkitystä osallistujille, tai tarvitaan taustatyötä ennen kvantitatiivisen tutkimuksen tekemistä, kvantitatiivinen tutkimus on tehty ja sen

tuloksia tulkitaan tai yksittäisten mittareiden pätevyyttä varmistetaan. (Ojasalo ym. 2009, 97-98.)

Maahanmuuttajien haastatteluihin valittiin menetelmäksi yksilöteemahaastattelut sekä focusryhmähaastattelut. Ensin maahanmuuttajat haastateltiin yksilöllisesti teemahaastattelun menetelmin ja seuraavat kaksi haastattelua toteutuivat ryhmähaastatteluina. Ryhmähaastattelussa eli fokusryhmämenetelmässä osallistujia on useita, usein 6-12 henkilöä. Ryhmähaastattelun etuna on se, että usein ryhmässä vallitseva dynamiikka vie käsiteltäviä asioita uusille tasoille. Ryhmänvetäjiä voi olla yksi tai useampi. Ryhmänvetäjä ohjaa keskustelua ja varmistaa, että tietyt aihepiirit käydään läpi keskustelussa. Menetelmä sopii hyvin muun muassa silloin, kun aihepiiristä ei ole paljon tietoa tai tieto on epämääräistä. Fokusryhmämenetelmässä asetetaan ensin fokusryhmän tavoitteet, eli määritellään mitä tietoa halutaan saada. Seuraavaksi määritellään, minkä tyyppisiä osallistujia ryhmään halutaan ja arvioidaan, minkälaiset osallistajat ovat hyödyllisiä tavoitteiden saavuttamisen kannalta ja miten he soveltuvat keskenään ryhmään. Täytyy määritellä myös perusteet, millä tietyn tyyppiset henkilöt ryhmään valitaan. Näiden jälkeen aloitetaan keskustelu(t). Keskustelut yleensä nauhoitetaan ja kirjoitetaan auki myöhemmin. Lopuksi ryhmänvetäjä tulkitsee käydyt keskustelut. (Ojasalo ym. 2009, 100-101.)

4.4 Aineiston analysointi

Kerätyn aineiston käsittelyyn vaikuttaa haastattelun laajuus ja haastateltavien henkilöiden määrä. Haastattelujen määrä ja analysointitapa riippuvat tehtävän luonteesta ja tavoitteista. Useat haastattelut sisältävät sekä strukturoituja että avoimia kysymyksiä, jolloin aineiston käsittelyssä käytetään niin määrällisiä kuin laadullisia analysointitapoja. Teemahaastattelut ja avoimet haastattelut kannattaa nauhoittaa, jonka jälkeen ne litteroidaan, joka tarkoittaa nauhoitetun aineiston puhtaaksi kirjoittamista. Analysointi aloitetaan lukemalla aineisto useaan kertaan, jonka jälkeen se pyritään luokittelemaan ja siitä pyritään löytämään yhteyksiä käytettyyn teoriaan. Tämän jälkeen tulee palata takaisin kokonaisuuteen, tulkintaan ja ilmiön kytkemiseen käytettyyn teorioihin tai teorian uudelleen hahmottamiseen. Litteroitu aineisto puretaan yleensä teema-alueittain. Teemoittelussa tarkastellaan aineistossa esiintyviä ilmiöitä

tai asioita, jotka ovat haastatelluille henkilöille yhteisiä. Haastatteluaineistosta ilmevien säännönmukaisuuksien tarkastelu suhteessa toisiinsa on yhteyksien tarkastelu, jossa on mahdollista käyttää useita eri tapoja. Haastatteluaineiston analyysissä aineiston määrä ei korvaa laatua. Haastattelujen on hyvä analysoida mahdollisimman pian haastattelun jälkeen, koska tieto on silloin tuoretta ja haastattelijan muistissa. Analysoinnin pohjalta on myös mahdollista muokata tulevia haastatteluja. (Ojasalo K. ym. 2009, 98-100.)

Kaikki haastattelut tallennettiin haastateltavien suullisella luvalla. Tallennettua materiaalia oli kaiken kaikkiaan noin 6 tuntia. Haastattelut litteroitiin melko tarkasti tallenteiden mukaisesti. Tämän jälkeen koottiin kaikkien haastatteluiden tulokset yhteen haastatteluteemoittain. Haastatteluaineiston analysointi haastatteluteemoihin järjestämällä tarkoittaa sitä, että aineisto käsitellään teemoittain, minkä jälkeen aineistoa tarkastellaan tehden muistiinpanoja. Tämän jälkeen pyrittiin tiivistämään teemojen keskeinen anti omin sanoin ja mukaan liitettiin myös haastateltavien tulkintoja eli suoria lainauksia. Haastattelujen teemat eivät välttämättä noudata tarkasti etukäteen haastatteluihin suunniteltua runkoa. (Saaranen-Kauppinen, Puusniekka Kuula, Rissanen & Karviainen. 2009, 95.) Aineistoa opinnäytetyöhön kerättiin haastattelujen avulla monessa eri vaiheessa. Tulosten analysoinnin jälkeen tulokset tulkittiin, joka tarkoittaa sitä, että analyysin tuloksia pohditaan ja niistä tehdään johtopäätöksiä. Tämän jälkeen tuloksista pyrittiin löytämään synteesejä, jotka kokoavat yhteen pääseikat ja antavat vastaukset asetettuihin ongelmiin tutkimuksessa. (Hirsjärvi ym. 2009, 222-224.) Haastatteluista koottiin tutkimuksen kannalta merkittävimmät asiat teemoihin ja ne koottiin työn kannalta loogiseen järjestykseen.

5 Tutkimustulokset

Haastattelujen avulla selvitettiin, millaisia sosiaalisen kuntoutuksen palveluita Seinäjoella on ja koottiin ne yhteen selkokieleiseksi oppaaksi. Haastattelujen avulla saatiin apua oppaan tekemiseen ja sen ulkoasun ja sisällön arviointi. Ammattilaisten teema-haastattelun rungon mukaisesti (liite 1) aihetta käsiteltiin viidessä eri teemassa, jotka

ovat sosiaalinen kuntoutus, sosiaalisen kuntoutuksen palvelut Seinäjoella, asiakkaiden ohjautuminen palveluihin Seinäjoella, maahanmuuttajat sosiaalisen kuntoutuksen palveluissa ja sosiaalisen kuntoutuksen palveluihin ohjaavan oppaan tarpeellisuus. Maahanmuuttajien yksilöhaastattelun runkoon (liite 2) ja ryhmähaastatteluiden runkoihin (liitteet 3 ja 4) pohjautuvien haastatteluiden avulla saatiin maahanmuuttajien näkemyksiä sosiaalisista kuntoutuspalveluista Seinäjoella. Maahanmuuttajat osallistuivat oppaan sisällön ja ulkoasun suunnitteluun, sekä arvioivat oppaan ja sen käytettävyyden.

5.1 Sosiaalisen kuntoutuksen käsite

Ammattilaisten mukaan sosiaalinen kuntoutus on hyvin kokonaisvaltaista ja käsittää kaikki osa-alueet elämässä. Sosiaalinen kuntoutus on vaikea ja laaja käsite, ellei ole substanssiosaamista siltä alalta. Sosiaalinen kuntoutus on sosiaalihuoltolain 17. pykälän mukaan kaikille ihmisille tarkoitettua kuntoutusta. Käsitteenä se on leveä ja laava ja on epäselvää, mitä kaikkea se voi pitää sisällään. Toisaalta laissa on myös tarkkoja määritelmiä, mitä sosiaalinen kuntoutus on. Sosiaalinen kuntoutus on toimintakyvyn ja arjen hallinnan vahvistamista ja tukemista ja sitten osallisuuden edistämistä. Tarkoitus on, että henkilö pärjää mahdollisimman itsenäisesti omassa arkiympäristössään ja omassa roolissaan sekä hänellä on myös kodin ulkopuolista toimintaa. On tärkeää, että ihminen pystyy toimimaan muiden ihmisten kanssa ja hänellä on paikkoja, joihin pystyy menemään ja joissa voi harjoitella sosiaalisia tilanteita. Sosiaalisen kuntoutuksen palvelut ovat ainakin tällä hetkellä sosiaalitoimen ja työvoimaviranomaisten tarjoamia tai sellaisia palveluita, jonne he ohjaavat asiakkaitaan, jotta kyky työllistyä paranee. Laajemmin ajateltuna sosiaalisen kuntoutuksen palveluihin voi sisältyä kaikki sosiaalista kyvykkyyttä ja sosiaalisia verkostoja parantava toiminta.

Sosiaalisen kuntoutuksen palveluiden ei tarvitse olla viranomaisten järjestämää toimintaa, vaan sen voi järjestää oikeastaan kuka tahansa, kuten järjestöt ja muut toimijat tai kolmas sektori. Palvelut voivat olla myös vapaa-ajan toimintaa ja sellaista palveluita, jotka jotenkin edesauttavat henkilön sosiaalista vahvistumista ja edistävät henkilön osallisuutta. Harrastukset ovat myös tavallaan sosiaalista kuntoutusta, eikä siihen tarvita aina aikuissosiaalityön päätöstä. Palveluita järjestettäessä tärkeää on

palveluiden muodostumisen kokonaisuus ja vertaistuki. Tärkeää on myös, että sosiaalisen kuntoutuksen toimintaa valvotaan ja kontrolloidaan. Tulisi huomioida, miten paljon tehdään jo, ja hyödyntää se, ettei tehdä päällekkäistä työtä turhaan. Ammattilaisten tulisi enemmän tehdä yhteistyötä keskenään ja hyödyntää toistensa taitoja, jolloin työskentely olisi monipuolisempaa.

5.2 Sosiaalisen kuntoutuksen palvelut Seinäjoella

Ammattilaisen näkemyksien mukaan ajatellessa Seinäjoen osallisuuden tiloja, missä on sosiaalisen kuntoutuksen elementtejä, on esimerkiksi Olkkari, Jojo, Ystävöntupa, Toimintojen talo ja kirjasto. Ne ovat matalan kynnyksen paikkoja, joissa tapaa muita ihmisiä ja saa vain olla ja jutella. Lisäksi sosiaalisen kuntoutuksen palveluita voivat järjestää sairaanhoitopiirin ja kaupungin hankkeet sekä Avantin Multi-hanke. Kaikenlaiset työpajat, kuten Kaks kättä -työpaja tarjoaa sosiaalista kuntoutusta. Etelä-Pohjanmaan sosiaalipsykiatrinen yhdistys on myös merkittävä palveluiden tarjoaja. Sosiaalisen kuntoutuksen yksilövalmennusta voi saada aikuissosiaalityön kautta. Kaikissa näissä palveluissa: työllisyyspalvelut, Typ, päihdepalvelut, kuntouttava työtoiminta, on sosiaalisen kuntoutuksen elementtejä. Työllisyyspalveluissa ja päihdepalveluissa on kaikenlaista ryhmämuotoista toimintaa. Sosiaalisen kuntoutuksen palvelut voivat olla myös nuorten työpajatoiminnan sivussa järjestettävää toimintaa. Palvelut voivat olla järjestöjen ja hankkeiden ja yhdistysten järjestämää toimintaa.

Eräs haastateltava totesi seuraavaa ryhmätoiminnasta:

”Mutta että toki jos me ajatellaan sitä laajemmin, niin kyllähän se voisi olla kaikkenaikainen ryhmätoiminta, missä tuetaan niinku tavallaan sitä sosiaalista vuorovaikutusta ylipäättänsä. Meilläähän on yksilöitä, joilla on niinku lievää sosiaalisten tilanteiden pelkoa ja se saattaa olla se este, esimerkiksi normaalille työssä käynnille tai vaikka jatkokoulutukseen hakeutumiselle niin kyllähän hyvin matala-kynnyksinen ryhmätoiminta voisi olla jopa parempi, kun sellainen toiminta johon tietoisesti ohjataan”. (h 1.)

Laajemmin ajateltuna sosiaalisen kuntoutuksen palveluihin voisi lukea myös MLL:n perhetoiminta, Etelä-Pohjanmaan nuorisoseuran toiminta ja tietyllä tavalla myös urheiluseurojen toiminta, jos heillä on joku tietynlainen tavoitteellisuus sosiaalisuuden lisäämiseen.

Eräs haastateltava totesi sosiaalisen kuntoutuksen palveluista:

”Et ehkä mä itse vetäisin sen rajan juuri siihen, että meillä on olemassa yhdistystoimintaa, jolla on niinku tavoite aktivoida yksilöä tai kehittää sen sosiaalisuutta ja sosiaalisia valmiuksia ja sit meillä on toimintaa, joka ei niinkään välttämättä pyri mihinkään muuhun, ku sellaiseen yleiseen viihtyvyyteen tai hyvinvoinnin lisääntymiseen. Et ehkä mä siinä niinku vetäisin sen rajan. Et sellaiset kolmannen sektorin toimijat, jotka joilla on niinku toiminnan sääntöihin ehkä kirjattuna juuri tällainen sosiaalisen hyvinvoinnin kehittäminen, sosiaalisen vuorovaikutuksen lisääminen, syrjäytymisvaarassa olevien ihmisen sosiaalisen elämän monipuolistaminen. Niin varmaan sellainen mun mielestä on sitä sosiaalista kuntoutusta.” (h 1.)

Palveluiden toiminnan tulisi olla hyvin monipuolista, kuten esimerkiksi yksittäisiä tapahtumia, joista muodostuisi suurempi kokonaisuus. Vertaistuki on myös hyvin tärkeä voimavara, jota kannattaa hyödyntää palveluita järjestettäessä. Esimerkiksi ADHD-yhdistys järjestää tuettua toimintaa ja vertaistukea vanhemmille, jossa fokus on heidän sosiaalisten taitojen kehittäminen. Toiminta on tavoitteellista ja sosiaalinen puoli tulee huomioiduksi. Urheiluseura on rajalla, onko se sosiaalista kuntoutusta, mutta jos urheiluseuran sisällä on joku tietyn tyyppinen ryhmätoiminta, se voi olla. Jos tavoitteena selkeästi kehittää sosiaalisia taitoja, kuten vähentää sosiaalisten tilanteiden pelkoa, se voi olla sosiaalista kuntoutusta, vaikka itsessään urheiluseura keskittyisikin vain sen urheilumahdollisuuden tarjoamiseen.

Sosiaalisten kuntoutuspalveluita Seinäjoella ei ole riittävästi, ja varsinkaan viranomaisten järjestämää toimintaa, kuten aikuissosiaalityön palveluita ei ole tarpeeksi. Ryhmämuotoista toimintaa pitäisi järjestää enemmän ja sitä tulisi olla myös paljon monipuolisemmin. Ryhmätoiminnot ovat yleensä hyvin perinteisiä, joten pitäisi olla enemmän luovaa toimintaa, jossa vain mielikuvitus olisi rajana. Lähtökohta sille, kun ryhmiä aletaan järjestämään, pitäisi olla se, että se lähtee asiakkaiden tarpeista. Asiakkaan mielipiteet ja tarpeet tulee huomioida. Tarvitaan myös matalan kynnyksen paikkoja, mihin saisi mennä ja missä saisi vain olla. Tällaisiin paikkoihin pitäisi saada mennä silloin kun itsestä tuntuu siltä, eikä tulisi sanktioita, jos ei joskus jaksakaan mennä, eikä siitä tarvitsisi ilmoittaa kenellekään. Nuorten syrjäytymistä ajatellen osallisuutta tukevia palveluita tarvitaan myös lisää. Jos asiakas ei pysty menemään mukaan ryhmätoimintaan, niin sitten tulee järjestää yksilömuotoista toimintaa.

Eräs haastateltu totesi Seinäjoella tarvittavista palveluista:

”Ja semmoisia paikkoja mitkä ei olis, mitkä olis kaikille avoimia, siis ihan työssä käyville, kaikille, ettei siinä tuu sit mitään semmosta, että nää on vaan näille työttömille tarkoitettu tai tää on näille päihdeongelmallisille tarkoitettu tää paikka. Että ne olis kaikille.” (h 2.)

Sosiaalisen kuntoutuksen palvelut ovat Seinäjoella kuitenkin lisääntyneet, mutta silti tarvitaan vielä lisää. Maahanmuuttajien kohdalla varmasti on paljon tarvetta palveluille, mutta kuinka henkilö itse kokee tarpeen olemassaolon, on eri asia. On hankalaa tietää, kuinka hyvin henkilö itse näkee, että tällainen vaikeaselkoinen termi, kuin sosiaalinen kuntoutus voisi hänen elämänsä helpottaa tai edistää arkea, työllistymistä tai muuta sellaista. Tulisi miettiä tosi tarkasti, miten yksilö itse kokee sen, että häntä ohjataan palveluihin. Koska jos asiakas vain ohjataan, koska ohjaajan mielestä hän voisi tarvita, niin sillä ei ole mitään tekemistä hänen henkilökohtaisen kokemuksensa kanssa. Tällöin merkitystä ei synny. Toimintamuotoja sosiaalisen kuntoutuksen palveluihin on olemassa hyvinkin laajasti ja tarjontaa on paljon, mutta nähdäänkö se kaikki toiminta mahdollisuutena, on eri asia.

Yksi haastateltu totesi palveluiden tarjonnasta Seinäjoella:

”Et se on aina vähän sitä, että mistä näkökulmasta sitä asiaa katsoo. Et se tarve ehkä vaihtelee ja se tarjonta, että onko sitä paljon vai vähän, riippuu taas siitä näkökulmasta. Jos me ajatellaan sitä laajasti, että otetaan siihen mukaan kaikkien yhdistysten jonkinlainen tavoitteellinen sosiaalisuuteen kannustava toiminta, mä luulen, että meillä on silloin aika paljon toimintaa. Mut jos me taas luetaan siihen vaan ehkä ne jonkun yksittäisen sosiaalityöntekijän ajatus siitä, että miten hän näkee mihin voidaan ohjata tällöinen tiettyntyyppinen ihminen, niin se, kun se tulee laista käsin se hänen näkemyksensä, niin sit niitä palveluita ei ehkä ole niin paljon.” (h 2.)

5.3 Asiakkaiden ohjautuminen sosiaalisen kuntoutuksen palveluihin Seinäjoella

Asiakkaat ohjautuvat sosiaalisen kuntoutuksen palveluihin monista eri tahoista, kuten aikuissosiaalityöstä, työvoimapalvelukeskuksesta, työllisyyspalveluista, Steissiltä, TE-toimistosta, Etsivien kautta, päihdepalveluista, Tähtiportista, mielenterveyspalveluista, koulukuraattoreilta, terveydenhuollon palveluista ja asiakkaat ottavat myös itse yhteyttä joskus. Asiakkaat eivät osaa vielä itse kunnolla hakeutua palveluihin, muuten kuin ryhmätoimintoihin jossain määrin, koska niihin on helpompi hakeutua. Eräs ammattilainen ei usko, että asiakkaat oikeasti osaavat hakeutua palveluihin tai

tietävät mistä palveluissa on kyse ja sitä, että mitä hyötyä palveluista voisi heille olla. Asiakkaiden tietoisuutta tulisi lisätä ja ammattilaisten toiminnassakin voisi olla myös korjaamisen varaa. Asiakkaiden itseohjautuminen riippuu myös asiakkaan kunnosta. Jos asiakas on ollut pitkään yksin, ei välttämättä osaa tai uskalla lähteä palveluihin. Asiakkaiden sitoutuminen palveluihin on myös ongelma. Asiakasta ajatellen ennaltaehkäisevä toiminta on tärkeää, ettei asiakkaan tilanne menisi liian huonoksi. Kuntoutuksen ajankohta vaikuttaa paljon palveluiden räätälöintiin ja asiakkaan motivointiin.

Eräs ammattilainen totesi asiakkaiden ohjautumisesta palveluihin:

”Vaikka me nähtäis tää sosiaalinen kuntoutus laajana, et se sisältäis kaikki nämä tällöinen tavoitteellinen toiminta kolmannella sektorilla. Niin siitäkkin huolimatta se on just sitä porukkaa joka ei välttämättä näe vapaaehtoistyön mahdollisuuksia, ei näe harrastustoiminnan mahdollisuuksia eikä sellaisia niinku. He ei välttämättä voi niinku edes arvata, että tästä toiminnoista jollakin lailla voisi syntyä verkostoja, uusia ihmissuhteita joiden kautta ehkä vois vähän niinkun päivittää sitä näkemystä omasta elämästään ja mennä eteenpäin”. (h 2.)

Sosiaalisen kuntoutuksen palveluita mainostetaan muun muassa Facebookin kautta, sekä nettisivuilta on löydettävissä tietoa tarjolla olevista palveluista. Asiakkaisiin ollaan suoraan yhteydessä. Lisäksi käytetään myös Infotauluja, joissa mainostetaan palveluita. Yhteistyötahoille lähetetään myös sähköposteja ja niitä saadaan myös heiltä. Eräs ammattilainen uskoo, että palveluita mainostetaan lähinnä organisaatioiden sisällä, mutta se nimenomaan onkin ongelma. Kenenkään ei pitäisi olettaa, että esimerkiksi viranomaiset ottavat itse kaikista yhdistyksistä selvää, vaan toimijoiden tulisi tuoda palveluita esille enemmän. Kaikkien ammattilaisten mukaan palveluita tulisi mainostaa paljon aktiivisemmin sekä asiakastasolla että ammattilaistasolla. Mikäli ammattilaiset tietäisivät toistensa palveluista, voisi yhteistyötä hyödyntää enemmän, eikä yksin tarvitsisi osata kaikkea. Esimerkiksi Facebookin kautta pystyy jakamaan tietoa monelle taholle helposti. Toki paras keino on henkilökohtainen tiedon kertominen ammattilaisille, paikoille, jotta he voisivat ohjata asiakkaitaan sinne. Ammattilaiset voisivat myös koota tietoa samoihin paikkoihin. Esimerkiksi kun asiakkaalla on tietyn tyyppinen ongelma tai haluaa osallistua tietynlaiseen toimintaan, voisi asiakasta ohjata hakeutumaan niihin.

5.4 Maahanmuuttajat sosiaalisen kuntoutuksen palveluissa

Ammattilaisten mukaan työntekijöiden pitäisi tiedostaa, että asiakkaita ei pitäisi nähdä jonkun tietyn kategorian kautta. Kaikki ihmisryhmät, esimerkiksi nuoret eivät ole samanlaisia. Kaikilla ihmisillä on omat intressit ja oma arvomaailma, jolloin esimerkiksi kaikki tietyn maalaiset ihmiset eivät tule keskenään toimeen. Erään ammattilaisen mukaan Ihmisiä ei pitäisi kategorioida tietyllä tavalla, esimerkiksi tiettyjen ihmisten kanssa pitää toimia tietyllä tavalla. Maahanmuuttajia ajatellen toki heidän kulttuurissaan on yhtenäisiä tekijöitä, mutta ne tekijät eivät määrittele yksilöä niin vahvasti.

Ammattilaisten mukaan on vaikea kysymys, huomioidaanko maahanmuuttajia erityisesti palveluissa. Maahanmuuttajia ei toisaalta huomioida erityisesti, vaan kaikki ovat samalla tavalla tervetulleita palveluihin, toki riippuen siitä, mikä henkilön tarve on. Toimijoiden tulee huomioida yleensäkin ihmisten erot palveluihin osallistumisessa, mutta ei saisi kuitenkaan eriyttää liikaa tai tehdä liikaa johtopäätöksiä. Joskus maahanmuuttajia huomioidaan liikaakin, ja tehdään liikaa oletuksia esimerkiksi sen perusteella, kun joku tulee tietyltä alueelta tietyistä maasta. On hyvä huomioida ja tunnistaa merkitykselliset seikat, mutta ei saisi kuitenkaan yleistää. Esimerkiksi ei saisi perustella jotain asiaa vain sillä, kun on muslimi. Uskonnon lisäksi on monta tekijää, kuten kulttuuri, maantieteelliset asiat ym. Tietyissä asioissa maahanmuuttajat tulee huomioida erityisesti ja yksilöllisesti, kuten kotouttamisessa. Kotouttaminen tulee tapahtua yksilöllisesti, sujuvasti ja mukavasti monimuotoisesti aina suunnitelmaa mukaten. Jossain määrin tulee ottaa huomioon henkilön kulttuuri, käytöstavat, mitä voi tehdä ja mitä ei.

Maahanmuuttajien osallistuttaessa ryhmätoimintoihin voi esille tulla haasteita. Esimerkiksi suomalainen tietää, että kun tulee ryhmätoimintaan, se on jatkuvaa toimintaa. Maahanmuuttaja ei välttämättä tiedä asiaa, jolloin hänelle pitää kertoa, että ryhmä kokoontuu taas ensi viikolla uudelleen ja muun muassa laittaa muistutusviestejä. Suomen kielen oppiminen on tärkeä asia, jotta pystyy ryhmässä olemaan. Se ei toki se ei ole este, mutta helpottaa osallistumista, koska esimerkiksi tulkkia ei oteta mukaan tällaisiin palveluihin.

Maahanmuuttajien ohjautuminen sosiaalisen kuntoutuksen palveluihin voi olla hie-
man haasteellista.

Eräs haastateltu totesi maahanmuuttajien ohjautumisesta palveluihin:

*”Meillä on tietynlainen sosiaalinen normisto ja maahanmuuttajilla on omanlaisensa sosiaalinen nor-
misto ja jos meillä täällä joku sosiaalityöntekijä näkee, että tämä ei nyt niinku mene, tää maahan-
muuttaja-asiakas ei nyt sovellu tähän meidän käsitykseen sosiaalisuudesta. Että hän meistä vaikuttaa
hirveän etäiseltä tai syrjäiseltä, vaikka täällä todellisuudessa voi olla hyvinkin laajat sosiaaliset verkos-
tot ja hän voi olla esimerkiksi työyhteisössä hyvinkin niinku sosiaalisesti kyvykäs ja lahjakas. Et se on
aina vähän sitä, et mistä näkökulmasta sitä asiaa katsoo niin se tarve ehkä vaihtelee.” (h 1.)*

Täälläpäin Suomea ehkä maahanmuuttajien ohjautuminen sosiaalisen kuntoutuksen
palveluihin on vähäistä verrattuna muuhun Suomeen. Maahanmuuttajille ei ole ehkä
tietoa palveluista ja osaamista hakeutua niihin. Kaikkia suomalaisen yhteiskunnan
instituutioita pitäisi markkinoida enemmän ja ehkä eri tavoilla, mitä on aikaisemmin
tehty. Tieto ei välttämättä riitä, vaan täytyy olla myös tieto siitä, miten se vaikuttaa
henkilön elämään eli tuoda merkityksiä esiin. Erään ammattilaisen mukaan haas-
teena on myös se, että ymmärtääkö henkilö vapaa-ajan merkityksen oman kotoutu-
misen ja hyvinvointinsa kannalta. Ihmiset ovat erilaisia. Jotkut ovat sellaisia, että ha-
luavat hankkia harrastuksen ja sosiaalisen elämän ja sitten on ihmisiä, jotka ovat tot-
tuneet, että vapaa-aika ja konsepti sosiaalisesta elämästä ja harrastamisesta ja ajan-
käytöstä on hyvin erilainen. Heille ehkä pitää selkeyttää, että mistä toiminnassa on
kyse ja miksi pitäisi tulla tänne toimintaan mukaan.

5.5 Maahanmuuttajien näkemykset sosiaalisesta kuntoutuksesta

Haastatteluihin osallistui neljä eri maista kotoisin olevaa maahanmuuttajaa. He ovat
olleet Suomessa 2-5 vuotta. Kaksi haastateltavaa on perheellistä, joiden puoliset ja
lapset ovat myös maassa. Kaksi haastateltavaa asuvat yksin. Kaikki maahanmuuttajat
haastateltiin ensin yksilöhaastatteluissa oppaan teon alkuvaiheessa. Toinen tapaami-
nen toteutui ryhmätapaamisessa oppaan teon puolivälissä ja kolmas ryhmätapaami-
nen piti tapahtua oppaan valmistuttua.

Kaikilla neljällä haastatteluun osallistuneella maahanmuuttajilla oli jonkinlaista tietoa ja käsitystä jo sosiaalipalveluista ja osallisuutta edistävästä palveluista. He kaikki tietävät sosiaalipalveluiden tarkoituksen, mitä palveluita siihen pääsääntöisesti kuuluu ja myös minkälaista toimintaa järjestetään. Kaksi haastateltua on tullut tietoiseksi palveluista omien lastensa kautta. Heidän näkemyksensä sosiaalisen kuntoutuksen palveluista oli lähinnä lapsien ja perheiden hyväksi järjestettävää toimintaa. Kaksi muuta haastateltua taas ovat osallistuneet useampia kertoja erilaisiin osallisuutta edistäviin järjestettyihin tapahtumiin. Näistä esimerkkeinä Mannerheimin lastensuojeluyhdistyksen järjestetyt ryhmätapaamiset, Right Hand- yhdistyksen järjestämät tapahtumat, Kotiseutu kotoisaksi hankkeen tapahtumat ja kirjastolla järjestetty kielikahvila. Yksi haastateltava on ollut myös maahanmuuttajille järjestetyssä hankkeen tapatusmassa Kauhavalla. Myös Seinäjoen kaupungin järjestämä Avanti- työllisyyspalveluiden hanke tuli esille pariinkin otteeseen. Eräs haastateltavista sanoi, että tietää myös seurakunnan ja kirkon järjestävän erilaisia tapahtumia ja muun muassa nuorisokahvila Kismus, missä hän käy, on seurakunnan kahvila. Näiden edellä mainittujen lisäksi kumpikaan palveluissa vierailleista henkilöistä ei tiennyt kuitenkaan muita palveluita. Kaksi henkilöä, jotka eivät ole osallistuneet vapaaehtoiisiin palveluihin, eivät taas osanneet nimetä yhtään palveluita. He tiesivät vain, että kaupunki ja sosiaalitoimi järjestävät apua ja tapahtumia perheille. He olivat kuulleet kirjaston järjestämästä kielikahvilasta, mutta eivät osanneet yhdistää sitä tähän yhteyteen. Yksi haastateltava kertoi tietävänsä myös kirkon järjestävän tiedottamisia, jotka auttavat suomalaisia tutustumaan ulkomaalaisiin.

Kaikki haastatellut henkilöt pitivät tärkeinä järjestettäviä palveluita. He olivat tietoisia palveluiden hyödyistä, kuten siitä, että niissä tapaa uusia ihmisiä. Erään haastatellun mukaan järjestetyissä palveluissa ihmiset tutustuvat, juttelevat ja ylittävät itsensä. Palvelut voivat olla ryhmätoimintaa ja keskustelua. Erään haastateltavan mukaan taas palvelut auttavat ihmisiä, sekä ulkomaalaisia että suomalaisia. Tapaamisien tarkoitus on viettää yhdessä aikaa ja siellä voi oppia puhumaan suomen kieltä. Pari haastateltavaa toi esille, että mikäli perheessä on ongelmia, sosiaalityöntekijät tulevat keskustelemaan perheen kanssa siitä, mitä perheen pitää tehdä. He tiesivät myös, että sosiaalityöntekijät auttavat myös vanhoja ihmisiä. Eräs haastateltava sa-

noi pelkäävänsä, että ihmiset eivät usko, että järjestetyt palvelut ovat mielenkiintoista. Kun he kuulevat mitä on järjestetty, he eivät ajattele sitä mielenkiintoiseksi. Hänen mukaansa he tarvitsevat henkilökohtaisen kutsun tapahtumiin, eivätkä pelkät julisteet riitä.

5.6 Maahanmuuttajien näkemykset palveluiden tarpeesta

Kaikki maahanmuuttajat kertoivat, että he haluavat tavata uusia ihmisiä. Kaksi haastatelluista sanoivat, että he eivät halua itse tällä hetkellä osallistua palveluihin. Heillä molemmilla on perhe, eivätkä he koe tarvetta tai aikaa osallistua palveluihin. Toisen haastateltavan mukaan, mikäli olisi joku tietty erityinen ilta, hän voisi ehkä osallistua koko perheen kanssa. Hän kuitenkin lisäsi vielä, että suomalaisten tulisi osallistua niihin palveluihin myös. Jos hän menisi palveluihin, hän haluaisi tavata suomalaisia ihmisiä, koska hän on joka päivä koulussa, jossa kaikki ovat maahanmuuttajia. Hän ei menisi palveluihin, jossa on pelkkiä maahanmuuttajia.

Kaksi muuta haastateltavaa taas sanoivat, että he haluavat osallistua palveluihin. He haluavat auttaa ihmisiä ja viettää aikaa ihmisten kanssa. He eivät halua istua yksin kotona. Toinen heistä sanoi haluavansa tukea kaikenlaisia järjestöjen toimintaa ja olla osallisena niissä. Toinen taas sanoi, että mikäli palveluita olisi tarjolla enemmän, hän menisi. Heidän näkemyksien mukaan järjestetyistä palveluista on paljon hyötyä. Hänen mukaansa suomalaisten tulisi myös osallistua palveluihin, jotta tapaisivat maahanmuuttajia, koska suomalaiset ovat ennakkoluuloisia ulkomaalaisia kohtaan.

Tärkeimmäksi asiaksi kaikki haastatellut kokivat sen, että järjestetyissä tapahtumissa tapaa uusia ihmisiä. Vähemmän tärkeäksi asiaksi jää se, mitä ohjelmaa järjestetyt palvelut tarjoavat. Heille tärkeää on tutustua uusiin ihmisiin ja oppia puhumaan suomen kieltä paremmin. Erään haastatellun mukaan osallistuminen tapahtumiin voi auttaa myös työllistymään. Tärkeää heille olisivat kulttuuriin ja kieleen liittyvät tapahtumat. Yksi haastateltu haluaisi osallistua myös sellaisiin tapahtumiin, joissa voi auttaa muita ihmisiä. Hän haluaa tuntea itsensä hyödylliseksi, eikä olla kotona ja tuntea itseänsä hyödyttämäksi. Eräs haastateltu kertoi toisessa maassa asuessaan osallistuneensa säännöllisesti järjestettyihin kulttuuri-iltamiin. Siellä syötiin ruokaa, juteltiin perinteistä ja tanssittiin ja lauettiin. Hän toivoisi jotain vastaavaa järjestettävän myös

tänne. Toinen perheellinen haastateltu toivoisi järjestettävän äiti-lapsiryhmiä tai muuta yhteistä tekemistä perheille. Hän kokisi tämän olevan hyödyllistä myös lapsille.

5.7 Oppaan tarpeellisuus maahanmuuttajien näkökulmasta

Haastattelun avulla tuotiin esille haastateltavien maahanmuuttajien näkemyksiä ja ajatuksia oppaan tekemisestä ja sen sisällöstä sekä ulkonäöstä. Tarkoitus oli selvittää, minkälainen opas olisi haastateltavan mielestä hyvä opas. Kaikki haastatellut ymmärsivät pääosin oppaan sisällön ja tarkoituksen. He ymmärsivät pääosin asiat, mitä siihen oltiin kirjoitettu siihen mennessä. Jotain kohtia toki tarkennettiin. He kaikki pitivät alkutekijöissä olevaa opasta hyvänä. He kaikki korostivat sitä, että tekstiä ei taa olla paljon samalla sivulla eikä oppaassa saa olla liian montaa sivua. Erään haastattelun mukaan sitä parempi, mitä vähemmän tekstiä. Erään haastateltavan mukaan liian paksu opas ei ole viehättävä ja innostava, vaan se joutuisi kirjahyllyyn. Hyvä sivumäärä oppaalle olisi korkeintaan 10-15 sivua. Eräs haastateltu korosti kannen otsikkoa erittäin tärkeäksi. Yhden haastatellun mukaan tiedon pitää olla hyödyllistä, mitä maahanmuuttajien tulee tietää ja miten se auttaa heitä. Sanojen tulee myös olla yksinkertaisia ja helppoja. Yksi haastatelluista korosti oppaan käytettävyyttä, jota tulee miettiä paljon. Tulee löytää tie, eli syyt, miksi opas olisi käytännöllinen. Esimerkiksi miksi ihmisten on hyvä olla tekemisissä muiden ihmisten kanssa. Oppaan tulee selittää se, mitä voi tapahtua, jos osallistuu palveluihin. Yksi haastateltu ehdotti, että oppaassa voisi olla palveluita käyttäneiden ihmisten kommentteja, esimerkiksi mitä he ovat olleet mieltä palveluista. Hänen mukaansa lisäksi oppaassa voisi olla kartta, joka ohjaa palveluihin menemiseen.

Kaikki haastatellut pitivät hyvin tärkeinä kuvia, ja myös oppaan kannessa tulisi olla mielenkiintoinen kuva. Kuvien pitää olla erityisiä, koska niiden avulla henkilö kiinnostuu oppaasta ja lukee sen. Kaikki myös ottivat esille, että oppaassa on tärkeää käyttää paljon iloisia värejä. He luettelivat, että esimerkiksi pinkki, sininen, keltainen, punainen ja oranssi ovat hyviä värejä. Yksi haastateltu kertoi, että kun hän näkee esimerkiksi mainoksen, jossa on hyvät värit ja kuvat, hän kiinnostuu. Jos siinä ei ole mielenkiintoisia kuvia tai värejä, hän ei katso sitä. Eräs haastateltu sanoi, että kannen tulisi viehättää katsojan silmää ja näyttää jännittävältä, muuten hän ei lukisi opasta.

5.8 Oppaan tarpeellisuus ammattilaisten näkökulmasta

Kaikkien kolmen ammattilaisen mukaan oppaalle on tarvetta. Maahanmuuttajat pitäisi saada lähtemään kotoa. Tarve riippuu tietysti aina henkilöstä, kuten mistä päin maailmaa tulee ja millä statuksella tulee, syrjäytykö helposti vai onko sosiaalisempi ja haluaa integroitua ja löytää palveluita.

Eräs ammattilainen totesi palveluiden käytön merkityksestä ja näkökulmista palveluihin ohjautumisessa:

”Niin kyllä se mun mielestä on niin, että tavallaan pitää avata ne merkitykset, ihan laajemmin, suomalaisten yhteiskunnan instituution merkitykset että meillä on se käsitys itsellämme. Tietyntyylinen käsitys harrastustoiminnasta, vapaaehtoistoiminnasta, sosiaalisesta kanssakäymisestä. Kaikesta meillä on omat käsitykset, mutta meidän ei välttämättä jaeta samoja käsityksiä sen maahanmuuttajan kanssa. Ja on hyvä tehdä opas, joka avaa niitä merkityksiä mahdolliselle tulevalle palvelun käyttäjälle.” (h2)

Sosiaalisesta kuntoutuksesta puhuttaessa voi syntyä hämmennystä nimen takia. Voidaan ajatella, että miksi henkilö tarvitsee kuntoutusta, joka nähdään helposti fyysisenä kuntoutuksena. Oppaassa pitäisi avata osallisuuden tarkoitusta, esimerkiksi miksi harrastustoiminta on hyödyllistä. Toinen merkittävä tekijä on motivaatio, jonka pitäisi lähteä ihmisestä itsestään. Ihmisille tulee avata palveluiden merkitys, jolloin käynnistyä prosessi, jolloin asiakas huomaa, että siitä voi oikeasti olla hänelle hyötyä. Myöhemmin henkilöllä voi olla motivaatio lähteä, tai olla lähtemättä. Joskus maahanmuuttaja ei ehkä huomaa omaa tarvettaan palveluihin, jolloin voi yllättyä miten merkitykselliseksi hän lopulta kokee sen osallistuessaan. Tarkoitus on antaa eväät motivoituneelle yksilön toiminnalle, jonka jälkeen vastuu on heillä. Toiminta pitää yleensäkin avata merkitysten kautta ja löytää oikeat keinot markkinoida palveluita sopivilla kanavilla.

Oppaassa tulisi kertoa auki palvelut, mitä ne tarkoittavat konkreettisesti ja mitä hyötyä niistä on, miksi sinne kannattaa mennä ja mitä siitä saa itselleen. Tulee luoda ymmärrys, miksi se on tärkeää. Asiakas voi muun muassa löytää omia voimavarjojaan ja vahvuuksiaan, arjen hallinta ja työ ja toimintakyky voivat vahvistua ja parantua, sosiaaliset suhteet paranevat ja tulee osallisuutta ympäristöön kodin ulkopuolisessa toiminnassa. Asiakkaasta voi tulla myös onnellisempi, kun esimerkiksi syntynyy omia tavoitteita ja unelmia, joita kohti alkaa menemään. Osallistuminen voi auttaa myös

työllistymään, riippuen toki lähtökohdasta ja tavoitteista. Asiakkaiden pitäisi saada tietoa ja apua myös ymmärrykseen, mistä tarjotuissa palveluissa on kysymys. Tieto voisi houkutella menemään esimerkiksi harrastustoimintaan. Oppaassa tulee olla myös tieto, miten palveluihin hakeudutaan. Opas tulee olla selkokielineen ja helposti ymmärrettävissä.

Ammattilaisten mielestä opas tulisi antaa maahanmuuttajille sitten, kun maahanmuuttaja on jo hieman kotoutunut Suomeen. Oikea-aikaisuus on tärkeää, eikä opasta tulisi heti ensimmäisten papereiden mukana antaa. Ajankohta on tietysti aina yksilökohtaista. Erään ammattilaisen mukaan kotouttamistoimenpiteissä olevasta maahanmuuttajista puhuttaessa, kun hän pääsee kielikoulutukseen, että pystyy jollain tavalla käymään keskustelua suomen kielellä, voisi olla hyvä aika antaa se. Opasta voisi antaa TE-toimistosta tai koulusta kielikurssilta. Jossain paikassa olisi hyvä olla kaikille maahanmuuttajille tarjottu tieto eri toiminnoista samassa paikassa, esimerkiksi Sedun kielikoulun yhteydessä oleva ilmoitustaulu. Tämän kaltaiset palvelut voivat auttaa maahanmuuttajia työllistymään ja antavat muutakin kokonaisvaltaista hyötyä. Kun yhtä asiaa lähdetään tavoittelemaan, johtaa se usein toiseen. Oppaan nimeä ajatellaessa erään ammattilaisen mielestä sosiaalinen voimavaraistuminen tai voimaantuminen voisivat olla hyviä termejä opasta ajatellen.

5.9 Oppaan arviointi

Opas kokonaisuudessaan löytyy työn lopusta (liite 8). Oppaan arvioinnissa käytettiin apuna maahanmuuttajia.

5.9.1 Oppaan ensimmäinen arviointi

Ryhmätapaamisessa haastatellut saivat tarkasteltavaksi oppaat, joista he saivat yhdessä keskustella ja pohtia sen sisältöä ja ulkonäköä. Heiltä myös kyseltiin mielipiteitä oppaasta ja aina tarvittaessa tarkennettiin lisää aiheesta kysymyksillä.

Kaikkien haastateltujen mukaan opas näytti mielenkiintoiselta. Opasta oli helppo lukea, koska siinä on vähän tekstiä. Lyhyet lauseet olivat hyviä. Opas ei näyttänyt tylsältä heidän mielestään. Opas ei ollut liian paksu, vaan juuri sopivan kokoinen, jolloin

sitä on helpompaa tarkastella. Opas oli helposti ymmärrettävä. Otsikot oppaassa olivat hyviä ja selkeitä. Yksi haastatelluista piti kovasti ideasta, millä tavoin palveluihin ohjataan johdonmukaisella tavalla. Kaikilla haastatelluilla oli samankaltaisia ajatuksia oppaan ulkoasusta. Kokonaisuudessaan he kaikki pitivät siitä kovasti. He pitivät oppaan suunnittelun tyylistä ja värimaailmasta. Yhden haastatellun mukaan värit olivat hyviä juuri näin, ja oli hyvä, ettei ole käytetty liian vahvoja värejä. Yksi taas totesi oppaan olleen kaunis. He pitivät oppaan sisällä olevista puhekuplista. Yksi haastatelluista totesi, että hänen huomionsa kiinnittää aina se, että jokin alue on ympyröity tai korostettu tiettyyn asiaan. Puhekuplat tuovat mielenkiintoa asiaan. Kannen otsikon pohjateksti on hyvä ja sen väri on myös hyvä, mutta otsikon pohjan koettiin näyttävän yksinkertaiselta. Opas on kooltaan A5, joka oli heidän mielestään paras mahdollinen koko. A5 koko on sopivan kokoinen oppaassa, koska sitä on helppo selata ja tietoa yhdelle sivulle mahtuu juuri sopivan paljon, jotta silmien on helppo havainnoida tieto.

Haastateltavia pyydettiin esittämään korjaus- ja muokkausehdotuksia ajatellen sekä oppaan sisältöä että ulkoasua. Yhden haastateltavan mukaan oppaan kannen tekstin tyyliä voisi muuttaa erilaiseksi ja hienommaksi, esimerkiksi vesipisaratekstiksi. Otsikon pohjan voisi myös laittaa hienommalle pohjalle, kun 3D-pohjalle. Kaikkien haastateltavien mukaan oppaan sisällä asetelua voisi tehdä erilaiseksi. Heidän mukaansa jotain kuvia voisi muuttaa sivulle päin ja tekstiä väliin niin, ettei kaikki tekstit ja kuvat ole linjassa ja samalla tyyllillä tehty jokaisella sivulla. Oppaan sisälle täytyy laittaa enemmän värejä ja muuttaa tekstin fontteja isommiksi. Teksteissä olevat erilaiset värit ovat hyviä ja ne näyttävät kauniilta. Yhden haastatellun mukaan olisi hyvä, että kannen kuvassa on ihonväritään musta ja valkoinen ihminen yhdessä. Suomalaisen ihmisen kuvan laittaminen oppaaseen olisi hyvä idea myös, koska se voisi houkutella suomalaisia myös kiinnostumaan oppaasta. Hänen mukaansa ehkä suomalaiset voisivat näin kiinnostua myös oppaasta ja haluta itselleen. Siten he voisivat antaa tai suositella sitä muille henkilöille, esim. maahanmuuttajaystävilleen. Oppaan ei tulisi näyttää oppaalta maahanmuuttajille, vaan oppaalta kaikille. Sen tulee näyttää niin mielenkiintoiselta, jotta kaikki haluisivat ottaa sen.

Oppaan sisällöstä keskustellessa esille nousi, että Seinäjoen osallisuutta lisääviä palveluista esitellessä oli tärkeää, että jokaisesta yrityksestä olisi lyhyt esittelyteksti.

Siinä täytyy lukea selvästi, mitä palveluita yritys tuottaa. Sen alla tulee olla toki myös yhteystiedot. Osallisuutta edistävästä palveluista ehdotettiin myös johdattelua tekstiä aiheeseen, mitä ne konkreettisesti voisivat olla, esim. jalkapallo. Seinäjoen osallisuutta lisäävien palveluiden lopussa oli lista, jos esimerkiksi on kiinnostunut musiikista, voi ottaa yhteyttä tiettyyn paikkaan, ja jos on kiinnostunut urheilusta, voi ottaa yhteyttä tiettyyn. Tätä ideaa pidettiin hyvänä, mutta näihin palveluihin ei heidän mielestään tarvitse laittaa osoitteita, vain pelkät puhelinnumerot. Oppaassa oli kuvio, joka havainnollisti osallistumisen mahdollisesti edesauttavan myös työelämään pääsemistä. Haasteltujen mukaan kuviota tuli muokata helpommin ymmärrettävään muotoon, koska haastattelussa heillä oli hieman hankaluuksia ymmärtää sen tarkoitusta. Kaikki haastattelussa esille tulleet asiat pyrittiin huomioimaan opasta työstäessä sekä sitä muokattiin korjausehdotusten mukaisesti.

5.9.2 Valmiin oppaan arviointi

Tarkoitus oli, että maahanmuuttajat tavataan ryhmätapaamisessa uudelleen oppaan valmistuttua. Ryhmätapaamiseen saapui paikalle kuitenkin vain yksi henkilö. Hänen kanssaan oppaan arviointi käytiin läpi suunnitelman mukaisesti. Kolmen muun maahanmuuttajan kanssa sovittiin, että he tekevät arvioinnin sähköpostin kautta. Heille lähetettiin opas kommentoitavaksi, mutta kuitenkin vain yksi palautti arvioinnin. Kaksi muuta siis eivät tehneet arviointia. Yksilötapaaminen yhden maahanmuuttajan kanssa sujui kuitenkin suunnitelman mukaisesti. Hänelle annettiin opas tarkastelua varten. Häntä pyydettiin pohtimaan opasta ja antamaan siitä vapaasti kommentteja ja korjausehdotuksia. Oppaan arvioinnissa käytettiin lähtökohtana teemoihin jaettuun haastattelurunkoa. Yhden maahanmuuttajan arviointi saatiin sähköpostilla. Yksilötapaamisen ja sähköpostilla saadun arvioinnin tulokset koottiin yhteen.

Oppaan sisällöstä pidettiin kokonaisuudessaan paljon. Oppaan sisältö oltiin rakennettu johdonmukaisesti ja helposti ymmärrettävästi. Sisältö oli pääasiain helposti ymmärrettävissä, joskin joitain vaikeita sanoja oli mukana myös. Toisen haastattelun mukaan pitkät sanat ovat hankalia ymmärtää. Arvioinnin perusteella päädyttiinkin muokkaamaan jotain sanoja vielä helpommin ymmärrettäväksi. Oppaan ulkoasua ajatellen tuli erilaisia pieniä korjausehdotuksia. Merkittävin korjausehdotus oli kannen teksti, jossa puhuttiin osallisuutta edistävästä palveluista Seinäjoella. Pohdinnan

jälkeen päädyttiinkin siihen, että teksti poistetaan kokonaan ja siihen jätetään vain pääotsikko: Maahanmuuttaja, tule mukaan. Teksti oli hankalasti ymmärrettävä, eikä siitä saatu kiinni ajatusta, mitä sillä haettiin.

Oppaan tekstityyli oli hyvin samanlainen koko oppaassa, ja arvioinnin jälkeen päädyttiin tekemään muutoksia fontin sekä tekstien värien suhteen. Toisen maahanmuuttajan mukaan ensin tärkeintä on oppaan ulkoasu, koska sen täytyy olla mielenkiintoisen näköinen, jotta ihmiset kiinnostuvat siitä. Sen jälkeen, kun he kiinnostuvat oppaasta ulkoasun perusteella, he keskittyvät sisältöön. Haastatellut anoivat kommentteja myös kuvista ja kuvien asettelusta, jolloin päädyttiin tekemään myös muutoksia niihin. Joitain kuvia aseteltiin eri tavoilla ja joitain kuvioita vaihdettiin toisiin. Toiselta haastatellulta tuli myös ehdotus, että osallisuutta tukevien palveluiden yhteystietoja voitaisiin tehdä mielenkiintoisemman näköiseksi, kuten korostamalla tiettyjä asioita. Arvioinnin perusteella päädyttiin myös muokkaamaan niitä. Toisen haastatellun mukaan opas on kokonaisuudessaan todella hyvin tehty ja hän sanoi olevansa vaikuttunut sen mahdollisesta käytettävyydestä.

Yksilötapaamisen päätteeksi haastateltava kertoi ajatuksiaan osallisuutta edistävästä palveluista, joihin hän on osallistunut. Hän kertoi hyödyistä, joita hän koki saaneensa. Näiden kommenttien perustella oppaaseen kirjoitettiin palveluiden käyttäjien kommentteja.

6 Johtopäätökset

Ammattilaisten sekä maahanmuuttajien haastatteluiden perusteella voidaan tehdä johtopäätös, että maahanmuuttajille suunnaltulle, osallisuutta tukievien vapaaehtoisten palveluiden oppaalle on tarvetta. Vastaanvanlaista opasta Seinäjoen alueella ei ole tiedettävästi tehty aiemmin. Maahanmuuttajat ovat Seinäjoen alueella lisääntyneet ja lisääntyvät todennäköisesti myös tulevaisuudessa. Maahanmuuttajilla ei ole todennäköisesti tarpeeksi tietoutta palveluihin hakeutumiseen. Oppaan kautta myös kotouttamispalveluiden ulkopuolelle jäävillä maahanmuuttajilla on mahdollisuus löytää palvelut ja ymmärtää palveluiden tarkoitus. Vapaaehtoisia sosiaalisen kuntoutuksen elementtejä omaavia palveluita on hyvin paljon Seinäjoella,

joten oppaalle, joka yhdistää palvelut selkokielellisesti ja helposti ymmärrettäväksi, on todennäköisesti tarvetta. Oppaassa esiin tuotuja paikkoja pohdittiin kauan ja tarkasti eri vaiheissa oppaan teon prosessia. Asiaa selvitettiin internetin väityksellä, sekä soittamalla tiettyihin toimipaikkoihin.

6.1.1 Johtopäätöksiä ammattilaisten haastatteluista

Ammattilaisten haastatteluiden perusteella vaikuttaa, että maahanmuuttajat eivät ole sosiaalialan palveluiden piirissä samalla tavalla kuin suomalaiset. Kahdessa haastattelussa paikassa ei ole maahanmuuttajia asiakkaina lainkaan tai juuri lainkaan. Toisen haastattelun ammattilaisen mukaan kuitenkin maahanmuuttajia on asiakkaana heidän palveluissaan muissa kaupungeissa, mutta Seinäjoella ei ole. Yhdessä haastattelussa paikassa maahanmuuttajia taas on asiakkaana paljon, koska hanke on suunnattu nimenomaan maahanmuuttajille. Vaikuttaa kuitenkin siltä, että kaiken kaikkiaan maahanmuuttajien osallistuminen palveluihin voi olla haasteellista.

Sosiaalisen kuntoutuksen palveluita ajatellessa maahanmuuttajia huomioidaan osaltaan erityisesti palveluissa, niin kuin pitäisikin. Toisaalta taas maahanmuuttajat koetaan samanlaisina asiakkaina kuin kantasuomalaiset. Ammattilaisten näkemysten mukaan toimijoiden tulee huomioida maahanmuuttajien, kuten yleensäkin ihmisten erot palveluihin osallistumisessa. Ei saisi kuitenkaan eriyttää liikaa tai tehdä liikaa johtopäätöksiä tiettyjen asioiden perusteella. Palveluita tulisi kehittää sillä ajatuksella, että asiakaskunta on monikulttuurista ja ihmiset ovat erilaisia.

Ammattilaisten näkemysten perusteella sosiaalinen kuntoutus on hyvin kokonaisvaltaista ja käsittää kaikki osa-alueet elämässä, jolloin kaikki vaikuttaa kaikkeen. Sosiaalinen kuntoutus on arjen hallinnan vahvistamista ja osallisuuden edistämistä. Käsitteenä sosiaalinen kuntoutus on hankala, ja se jättää varaa tulkinnoille. Se voi myös hankaloittaa maahanmuuttajien palveluihin hakeutumista, koska sana ”kuntoutus” saatetaan kokea esimerkiksi hoitokeinona fyysiseen vammaan.

Sosiaalista kuntoutusta voi järjestää periaatteessa kuka tahansa. Viranomaistahojen lisäksi sosiaalista kuntoutusta voivat olla myös muun muassa tavoitteellinen harrastustoiminta tai muu esimerkiksi järjestöjen järjestämä toiminta. Tarvetta sosiaalisen

kuntoutuksen järjestämiselle kuitenkin on paljon, ja palveluita pitäisi tuoda enemmän julki mainostamalla ja tekemällä tiiviimpää yhteistyötä eri toimijoiden välillä. Seinäjoen sosiaalisen kuntoutuksen palvelut nähdään riittämättöminä. Palveluita tulisi järjestää enemmän ja niiden tulisi olla monipuolisempia. Seinäjoella sosiaalista kuntoutusta järjestää kaupungin lisäksi muun muassa seurakunta, kirjasto, hankkeet, järjestöt ja muut toimijat. Asiakkaiden ohjautumista palveluihin pitäisi kehittää vielä ja asiakkaat täytyisi saada myös itse ohjautumaan palveluihin.

6.1.2 Johtopäätöksiä maahanmuuttajien haastatteluista

Kaikilla haastatelluilla maahanmuuttajilla oli tietoa ja näkemyksiä sosiaalisen kuntoutuksen palveluista. He tiesivät pääpiirteittäin, mitä sosiaaliset, osallisuutta edistävät palvelut ovat. Maahanmuuttajien näkemykset sosiaalisen osallisuuden palveluiden tarpeesta näyttää vaikuttavan tämän hetkinen elämäntilanne. Haastatelluista maahanmuuttajista kaksi on perheellistä naista. Kaksi ovat yksin asuvia miestä. Haastattelujen perusteella vaikuttaa siltä, että perheelliset naiset viihtyvät kotona, eivätkä he koe yhtä tarpeelliseksi osallisuutta edistäviä palveluita, kun taas perheettömät miehet. Maahanmuuttajien haastatteluissa tuli esille, että he osallistuvat palveluihin, mikäli kokevat ne tarpeelliseksi. Miehet kokivat palvelut tällä hetkellä tarpeelliseksi, koska eivät halua viettää aikaa vain yksin kotona.

Kun taas perheellisiltä naisilta kysyttiin, mihin palveluihin he osallistuisivat, vastaukseksi tuli, että tällä hetkellä heillä ei ole aikaa osallistua tai edes tarvetta osallistua palveluihin. Kun asiaa kysyttiin uudelleen, että jos he joskus osallistuisivat palveluihin, he osallistuisivat perheen yhteisiin tapahtumiin tai äiti-lapsiryhmiin. Tärkeää heille kuitenkin oli tavata uusia ihmisiä ja päästä juttelemaan ihmisten kanssa. Yksin asuvat miehet taas kokivat palvelut todella tarpeelliseksi ja mielekkäiksi, ja olivat osallistuneetkin palveluihin aiemmin, sekä valmiita osallistumaan taas jatkossa myös uusiin palveluihin. Heille tärkeintä oli tutustua ihmisiin ja päästä myös auttamaan muita.

Kaikki haastatellut kokivat erittäin tärkeänä, että pääsisivät tutustumaan myös suomalaisiin ihmisiin ja kulttuuriin. Yksi ehto palveluihin osallistumiselle sanottiinkin olevan se, että sinne osallistuu myös suomalaisia. Kenenkään haastatellun mielestä te-

kemisen sisältöä ei koettu niin tärkeäksi, vaan toivottiin lähinnä yhdessäoloa ja sosiaalisia tilanteita. Maahanmuuttajat tiedostivat myös sen, että osallistuminen erilaisiin palveluihin voisi myös edesauttaa työllistymistä. Parin haastattelun mukaan hyvin tärkeää olisi myös se, että saisi auttaa muita ihmisiä. Näitä ajatuksia voitaisiin hyödyntää palveluita kehitettäessä.

7 Pohdinta

7.1 Opinnäytetyön eettisyys ja luotettavuus

Etiikka moraalisisina vaihtoehtoina kattaa koko tutkimusprosessin, niin aiheen valinnasta tulosten vaikutuksiin saakka. Eettiset kysymykset kulkevat mukana kaikissa tutkimuksen vaiheissa. Eettisiä kysymyksiä voi liittyä esimerkiksi menetelmien ja tutkimuskohteen valintaan, aineiston hankintaa, tiedon luotettavuuteen ja tutkittavien kohteluun. (Kuula 2011, 9.)

Opinnäytetyössä ja sen tekemisessä noudatetaan eettisiä periaatteita. Eettinen ajattelu on kykyä pohtia omien ja yhteisön arvojen kautta sitä, mikä on oikein ja mikä väärin jossain tilanteessa (Kuula 2011, 17). Työtä varten tehdyt haastattelut perustuvat haastateltavien näkemyksiin, kokemuksiin ja ajatuksiin, joita käsitellään totuudenmukaisesti. Etiikka on mukana tilanteissa, jolloin ihminen pohtii suhtautumistaan omaan ja toisten tekemisiin, sitä mitä voi sallia, mitä ei ja miksi (Kuula 2011, 17). Haastattelun tarkoitus ja vapaaehtoisuus selvitettiin haastateltaville ennen haastattelujen tekemistä. Tutkimusetiikassa normatiivisen etiikan yhden osan deontologisen eli velvollisuusetiikan mukaan tutkimuksessa velvollisuuseettinen normi on tutkimukseen osallistumisen vapaaehtoisuus, joka on johdettu ihmisarvon ja ihmisten autonomian kunnioittamisesta (Kuula 2011, 18). Haastateltavien henkilöiden henkilöllisyyksiä ei tuoda esille ja tunnistettavissa olevia seikkoja on pyritty muuntamaan niin, että tunnistettavuus katoaa. Yksi tärkeimmistä eettisistä asioista on se, ettei tutkimukseen osallistujia voi tunnistaa raportista, joka huomioitiin tarkasti tutkimusta tehtäessä. Haastattelun kysymykset toteutettiin sillä tavoin, etteivät ne ole johdattelevia. Rehellisiä ja todellisia vastauksia haastateltavilta saadaan erityisesti silloin, kun vastaajia ei

yksilöitä ja heidän nimettömyytensä taataan (Ojasalo ym. 2009, 48). Ennen ammattilaisten haastatteluja heiltä sekä heidän esimiehiltään kysyttiin, tarvitaanko tutkimuslupaa haastatteluihin. Yhdeltä työpaikalta lupa vaadittiin. Lupaa haettiin ja se saatiin (liite 6). Kahdelta muulta työpaikalta ei erillisiä lupalomakkeita vaadittu. Tehtiin suullinen sopimus, että haastateltavien työpaikat tuodaan esille työssä, mutta haastateltavien nimiä ei. Maahanmuuttajia haastatellessa heille näytettiin lomake (liite 5), jossa kerrotaan, että heidän henkilöllisyyttään ei tuoda esille työssä. Valokuvaukseen osallistuvilta henkilöiltä otettiin kirjallinen lupa kuvia varten (liite 7). Liitteenä olevista lomakkeista on poistettu haastateltavien nimet.

Kaikissa tutkimuksissa pyritään arvioimaan tehdyn tutkimuksen luotettavuutta. Luotettavuuden arvioinnissa voidaan käyttää erilaisia mittaus- ja tutkimustapoja. Tutkimuksen reliabelius tarkoittaa mittaustulosten toistettavuutta ja validius tarkoittaa mittarin tai tutkimusmenetelmän kykyä mitata juuri sitä, mitä on tarkoitus mitata. (Hirsjärvi ym. 2007, 226.) Aineisto haastatteluihin kerättiin tutkimuksen kannalta luonteissa paikoissa, kuten haastateltavien ammattilaisten työpaikoilla ja maahanmuuttajia haastatellessa heidän koulullaan. Aineiston keräämisen jälkeen haastattelut purettiin ja opinnäytetyön valmistuttua hävitettiin. Aineisto säilytettiin turvallisessa paikassa ja varmistettiin, että muut ihmiset eivät pääse käsiksi aineistoon.

Lähteiden kriittisyys huomioitiin opinnäytetyötä tehdessä. Tutkittavaa ilmiöitä voidaan tarkastella monesta eri näkökulmasta, joten kirjallisuuden valinnassa käytettiin harkintaa, lähdekritiikkiä. Lähteiden arvioinnissa tärkeää on kirjoittajan tunnettavuus ja arvostettavuus, lähteen ikä ja lähdetiedon alkuperä, lähteen uskottavuus ja julkaisijan (kustantajan) arvovalta ja vastuu sekä totuudellisuus ja puolueettomuus. (Hirsjärvi ym. 2007, 109-111.) Lähdeluettelo tehtiin huolellisesti ja täsmällisesti.

7.2 Työn pohdinta

Tätä tutkimuksellista kehittämistyötä varten haastatteluja tehtiin vain muutamille maahanmuuttajille ja sosiaalisen kuntoutuksen ammattilaisille, mutta niistä saatiin melko hyvä käsitys osallisuutta tukevista palveluista, niiden tarpeesta ja käsityksistä. Löydettiin paljon yhtenäisyyksiä kirjoitetun teorian tiedon ja haastatteluissa esille tulleen tiedon välille. Ammattilaisten haastatteluissa tuli esiin tieto, että erilaiset

yhdistykset voivat tuottaa sosiaalisen kuntoutuksen palveluita kunnan ja sosiaalitoimen ohjella. Autti-Rämön, Salmisen, Rajavaaran & Ylisen (2016, 172) mukaan kolmas sektori, johon kuuluvat voittoa tavoittelemattomat järjestöt, osuuskunnat, säätiöt ja yhdistykset, on omaleimainen asema kuntoutuksessa. Kolmannella sektorilla ei ole kuitenkaan lainsäädännössä määriteltyä vastuuta kuntoutuksesta, vaikkakin se toimii toimii kuntoutuspalveluiden tuottajana ja julkisen sektorin palveluiden täydentäjänä (Autti-Rämö ym. 2016, 172). Ammattilaisten haastatteluissa haastatellut korostivat järjestöjen ja yhdistysten roolia palveluiden tuottajana. Tätä tietoa tukee myös Autti-Rämö ym. (2016, 172), jonka mukaan järjestöjen ja yritysten rooli on kavanut viime vuosikymmeninä sosiaalipalveluiden tuottajana, ja sosiaalipalveluista yksityisen palvelutuotannon osuus on melkein kolmannes. Järjestöt tarjoavat erilaisia kuntoutuksen palveluita sekä neuvontaa ja ohjausta.

Sosiaalista kuntoutusta määritellessä ammattilaisten haastatteluissa tuli esille, että sosiaalisen kuntoutuksen tarkoitus on parantaa henkilön sosiaalista toimintakykyä ja valmiuksia sekä osallisuutta toimia yhteiskunnassa. Myös Järvikosken ja Härkäpään (2011, 22) mukaan sosiaalisella kuntoutuksella tarkoitetaan prosessia, jonka tavoitteena on kyky selviytyä erilaisista sosiaalisista tilanteista ja olemaan osallisena monipuolisessa yhteiskunnassa. Sosiaalinen kuntoutus voi tarkoittaa myös toimenpiteitä, joiden avulla huolehditaan sosiaalisista ja taloudellisista tekijöistä, jotta kuntoutustulokset ovat mahdollista saavuttaa (Järvikoski ja Härkäpää 2011, 22). Käsitteenä sosiaalinen kuntoutus oli ammattilaisten haastattelujen mukaan hyvin laaja ja hieman epäselvä käsite. Järvikosken ja Härkäpään (2011, 22) mukaan Ilpo Vilkkumaa (2004) on todennut, että sosiaalinen kuntoutus voidaan nähdä yhtenä sosiaalisen kuntoutuksen osa-alueena mutta myös eräänlaisena kuntoutusta yleisesti luonnehtivana käsitteenä.

Tehtyjen haastatteluiden ja löydetyn teorian tiedon perusteella voidaan todeta, että sosiaalinen osallisuus on hyvin merkittävä tekijä ihmisten elämässä. Sosiaalista tukea voidaan saada perheenjäseniltä, ystäviltä, naapureilta, erilaisten harrastusten kautta, yhdistysten jäsenyydestä tai kirkon piiristä (Järvikoski & Härkäpää 2011, 151-152). Varsinkin henkilöt, jotka eivät ole työelämässä, eli eivät saa sosiaalista tukea sitä kautta, voisivat hyötyä vapaaehtoisista osallisuutta tukevista palveluista. Kanaojan,

Lähteisen ja Marjamäen (2011, 152) mukaan palkkatyön merkitys on perinteisesti toimeentulon ja hyvinvoinnin lähde, mutta sillä on myös yhteisöllinen merkitys. Jos esimerkiksi työtä ei ole, aktiivisuus ja yhteisöllinen vastuu voivat olla elämää kannattelevia asioita. Sosiaalinen tuki voidaan ymmärtää yleisesti ihmisillä olevana tietona muun muassa siitä, että hänestä huolehditaan, häntä rakastetaan ja arvostetaan (Järvikoski & Härkäpää 2011, 88). Järvikoski ja Härkäpää (2011, 89) toteavat, että eräiden tutkimusten mukaan (esim. Lin ym. 1999 ja Berkman ym. 2000) sosiaalisen tuen puute liittyy psyykkiseen rasittuneisuuteen ja masennukseen. Sosiaalinen verkosto eli ihmisten ympäröivien sosiaalisten suhteiden sekä yhteisöjen vuorovaikutus, tuki ja avun saanti, ovat hyvin tärkeitä asioita ihmisille. Sosiaaliset verkostot voivat tuottaa hyvinvointia, onnellisuutta sekä turvallisuuden ja yhteenkuuluvuuden tunnetta. (Järvikoski & Härkäpää 2011, 87-88.) Tämän takia olisi hyvin tärkeää, että myös maahanmuuttajat saataisiin osallistumaan aktiivisesti järjestettyihin toimintoihin ja palveluihin.

Yksittäisen ihmisen hyvinvoinnin kannalta kaikkein keskeisempiä ovat päivittäiset vuorovaikutuksen areenat (Hammar-Suutari, Keski-Hirvelä, Kovalainen, Pitkänen P, Raunio M & Säävälä 2011, 230). Arjen toimintaympäristöt ovat keskeisiä, sillä niin osallisuuden kuin syrjäytyminen kokemukset syntyvät arjen vuorovaikutuksessa (Hammar-Suutari, ym. 2011, 227). Järjestetty toiminta pitäisi nimenomaan saada mukaan normaaliin arkeen, eikä sinne menemiseen saisi tulla liian korkeaa kynnystä. Jatkuvalla osallistumisella voidaan ehkäistä syrjäytymistä ja se voisi auttaa tutustumaan suomen kieleen ja kulttuuriin sekä uusiin ihmisiin, mikä nousi myös tärkeänä tietona esiin myös maahanmuuttajien haastatteluissa. Useiden tutkimusten mukaan maahanmuuttajien tutustuminen suomalaisten kanssa voi olla haasteellista, miksi onkin tärkeää järjestää erilaisia tilaisuuksia ja mahdollisuuksia uusien tuttavuuksien varten. Tätä tuki myös maahanmuuttajien haastatteluissa esiin tullut tieto. Yhteisöön kuulumisen voi vaikuttaa positiivisesti useisiin elämän osa-alueisiin. Hammar-Suutari ym. (2011, 119) mukaan kerrotun haastatteluiden mukaan useimmissa haastatteluissa vahvistui käsitys, että ulkomaalaisten on vaikeaa saada kontakteja Suomessa ja sosiaaliset suhteet suomalaisiin ovat usein vähäisiä, lukuunottamatta vastaajia, jotka ovat naimisissa suomalaisen kanssa. Erään toisen

tutkimuksen mukaan osa tutkimukseen osallistuneista maahanmuuttajista koki itsensä yksinäiseksi. Suomalaisia ystäviä omaavat maahanmuuttajat kokivat itsensä muita harvemmin yksinäisiksi. (Häkkinen & Mattila 2011, 97-98.) Myös Muhammedin (2012, 36) mukaan tämän hetken ongelmana kielenopetuksessa on vähäiset tilanteet, joissa pääsee käyttämään kieltä, sekä monilla on vaikeuksia myös löytää suomalaisia ystäviä.

Elämän tyytyväisyyttä ajatellessa vapaa-ajan merkitys on hyvin suuri tekijä, koska se, miten vapaa-ajan haluaa viettää, on henkilön oman harkinnan alla. Erään tutkimuksen mukaan korkea elämän tyytyväisyys liittyi harrastettujen aktiviteettien määrään, eikä niinkään niiden sisältöön. (Brown, MacDonald & Mitchel 2014.)

Opinnäytetyöhön tehdyissä maahanmuuttajien haastatteluissa esille nousi myös samanlainen tieto. Haastatellut pitivät tärkeämpänä osallistumista, ei niinkään tapahtumien sisältöä tai tekemistä. Mikäli maahanmuuttajat kokeilisivat osallistua erilaisiin toimintoihin enemmän, he saattaisivat tulla myös helpommin uudelleen. Tämä vaatii kuitenkin sitoutumista molemmilta osapuolilta.

Ammattilaisten haastatteluissa taas nousi esille, että monikulttuurista toimintaa järjestettäessä olisi tärkeää huomioida, mitä osallistujat haluavat tehdä ja kehittää toimintaa heidän tarpeidensa perusteella. Tämä voisi houkutella maahanmuuttajia osallistumaan palveluihin enemmän. Samoin Harisen & Rannikon (2012, 157) mukaan eräässä tutkimuksessa kiinnitettäessä huomiota maahanmuuttajatyttöjen osallistumattomuuteen, on havaittu, että monikulttuurisuustoimintaa järjestetään harvoin tyttöjen kanssa tai heidän ehdoillaan (Harinen & Rannikko 2012, 157). Huomioimalla paremmin maahanmuuttajien tarpeet palveluita suunnitellessa voitaisiin ehkä saada ihmiset osallistumaan enemmän. Kun ihmiset saadaan osallistumaan ensimmäiset kerrat, ja tästä syntyvät myönteiset kokemukset saattavat houkutella osallistumaan uudelleen. Ennen sitä täytyy kuitenkin saada osallisuutta tukevien palveluiden tarkoitus ja hyöty tuotua esiin maahanmuuttajien tietouteen. Jotta voi osallistua yhteiskunnan toimintaan, edellyttää se riittävästi tietoa ja ymmärrystä siitä, miten yhteiskunta ja sen instituutiot toimivat (Häkkinen & Mattila 2011, 115).

Hammar-Suutari ym. (2011, 190) mukaan osallisuuden kokemukseen ja osallistumiseen vaikuttavat niin maahanmuuttajan oma toiminta ja asenteet, kuin yhteiskunnan ja yhteisöjen asenteet ja toiminta. Kotouttamisohjelmassa on laaja-

alaisen yhteistyön avulla tarkoitus varmistaa maahanmuuttajien aktiivinen osallistuminen Suomessa. (Mäkisalo-Ropponen 2012, 24) Kotouttamisohjelman alle eivät kuitenkaan kuulu kaikki maahanmuuttajat, joten muut maahanmuuttajaryhmät jäävät tavoitteiden ulkopuolelle. Oppaassa esille tuodut osallisuutta edistävät palvelut ovat tarkoitettu kaikille maahanmuuttajille ja toki myös suomalaisillekin. Tärkeää olisi saada maahanmuuttajat ymmärtämään kokonaisuudessaan osallisuutta tukevien palveluiden tarkoitus ja niiden hyöty. On esimerkiksi todettu, että mikäli puoliso ei tue vaimon osallistumista kotoutumista tukeviin palveluihin, saattaa vaimo syrjäytyä suomalaisesta yhteiskunnasta (Mäkisalo-Ropponen 2012, 25). Olisi tärkeää siis saada jokainen ihminen tuntemaan itsensä osalliseksi yhteiskuntaan. Osallisuuden tunteen kehittyminen ja myönteisen monikulttuurisuusasenteiden syntyminen edellyttävät vapaaehtoista ja luontevaa arjen vuorovaikutusta (Hammar-Suutari, ym. 2011, 190).

Haastattelujen ja löydetyn tutkimustiedon perusteella vaikuttaa siltä, että maahanmuuttajat eivät osallistu sosiaalista osallisuutta tukeviin palveluihin kovin aktiivisesti. Eräissä tutkimuksissa selvitettiin maahanmuuttajien osallistumista erilaisiin tapahtumiin. Tulokset olivat vaihtelevia, mutta 37% kyselyyn vastanneista ei ollut osallistunut mihinkään mainittuihin tapahtumiin kuluneen vuoden aikana. (Häkkinen & Mattila 2011, 100.) Maahanmuuttajat voisivat tarvita osallisuutta edistäviä palveluita, mutta eivät välttämättä osaa hakeutua niihin, tai eivät ehkä vain tiedä palveluista tai ymmärrä niiden merkitystä. Tähän tarkoitukseen opinnäytetyön tuloksena syntynyt opas on juuri tarkoitettu. Maahanmuuttajien haastatteluissa tuli esille tieto, että ei välttämättä riitä, että palveluihin ohjaavia mainoksia tehdään ja laitetaan ilmoitustauluille, vaan ihmiset tarvitsevat myös henkilökohtaisia kutsuja tapahtumiin. Ihminen osallistuu helpommin, jos joku kutsuu hänet henkilökohtaisesti. Tähän asiaan tulisi panostaa vielä ja löytää keinoja mainonnan edistämiseksi, niin kuin ammattilaistenkin haastatteluissa tuli ilmi.

Ammattilaisten haastatteluissa tuli esiin tieto, että maahanmuuttajat saattavat vierastaa ”kuntoutus” -sanaa. Myös Autti-Rämön ym. (2016, 195) mukaan maahanmuuttajien hakeutuminen kuntoutuspalveluihin on todettu ongelmalliseksi ja kuntoutukseen hakeutumisen vähäiseksi. Tällöin maahanmuuttajien tietoutta sosiaalisen kuntoutuksen palveluista tulisi lisätä. Autti-Rämö ym. (2016, 195) mukaan ”kuntou-

tus"-käsitteenä voi olla maahanmuuttajille vieras käsite, mikä estää palveluihin hakeutumista. Kotimaiset tutkimukset ovat osoittaneet, että maahanmuuttajat käyttävät kuntoutuspalveluita koko väestöä vähemmän. Maahanmuuttajien haastatteluissa tuli esiin tieto, etteivät he aina tiedä palveluista. Vaikka he näkisivätkin ilmoituksen, eivät he välttämättä uskalla osallistua. Maahanmuuttajataustaisella henkilöllä on usein vaikeuksia saada tarvitsemiaan sosiaali- ja terveystalveluita sekä niihin liittyvää tietoa. (Autti-Rämö ym. 2016, 195.) Tässä kehittämistyössä syntynyt opas voisi edesauttaa maahanmuuttajia hakeutumaan palveluihin, koska se antaa helposti ymmärrettävästi tietoa soisaalisesta osallisuudesta. Kun saadaan yksi maahanmuuttaja kiinnostumaan palveluista ja osallistumaan, voisi se johtaa siihen, että useampikin osallistuu.

Suomi on kehittynyt hyvinvointivaltio, jolla on vahvat sosiaaliset oikeudet, mutta maahanmuuttajien kotouttaminen yleisiin työmarkkinoihin on ollut hidasta ja vaikeaa. Monien esteiden vuoksi, joita maahanmuuttajat joutuvat kohtaamaan työllistyessään suomessa, on negatiivisia vaikutuksia heidän sopeutumisessaan yhteiskuntaan. (Martikainen, Valtonen & Wahlbeck 2012, 138-140.) Anne Sumuran mukaan huomattava este työllistymiselle alkuvaiheessa on kielitaidon puute. Kielitaitoa pitäisi pyrkiä kehittämään alusta alkaen. Samalla tulisi kehittää myös valmiuksia, joita suomalaisessa yhteiskunnassa ja työelämässä tarvitaan. Kielitaidon ohella erityisen tärkeitä ovat myös kontaktit kantaväestön kanssa. (Hiltunen & Havi 2012, 91.) Näitä asioita voisi edesauttaa osallistamalla aktiivisesti järjestettyihin toimintoihin ja tapahtumiin. Saamalla sosiaalisia kontakteja suomalaisten kanssa kielitaito voi parantua sekä kulttuuriin tutustuminen voi edesauttaa työllistymistä. Työllistymistä voisi edesauttaa myös suhteiden luominen suomalaisiin, koska sitä kautta väylä työelämään voisi löytyä.

Autti-Rämö ym. (2016, 194) mukaan monella maahanmuuttajalla on tarpeita työllistymisen tukemista edistäviin palveluihin, jotka ovat yhteydessä kuntoutuksen palvelutarpeisiin. Maahanmuuttajat täytyisi kuitenkin saada hakeutumaan ja osallistumaan palveluihin. Suomalaisten ja maahanmuuttajien välistä vuorovaikutusta tulisi lisätä, mikä voisi johtaa jopa maahanmuuttajien parempaan työllistymiseen ja kuntoutukseen hakeutumiseen sekä pääsemään osalliseksi yhteiskuntaan. Tutkimuksen

mukaan maahanmuuttajat kokevat tulevansa kiusatuksi työpaikoilla kantasuomalaisia enemmän, mikä saattaa taas johtaa sosiaaliseen syrjäytymiseen. Edistämällä kulttuurillista monimuotoisuutta ja parantamalla kulttuurillista viestintätaitoa ihmisten välillä riski työpaikkakiusatuksi tulemisesta saattaa vähentyä. (Bergbom, Vartia-Vaananen & Kinnunen. 2015.)

Jatkotutkimusaiheeksi aiheen ”maahanmuuttajien osallistuminen sosiaalisen kuntoutuksen palveluihin” tutkiminen laajemmin olisi perusteltua. Voitaisiin tutkia sitä, miksi maahanmuuttajat eivät pääse osallisiksi sosiaalisen kuntoutuksen palveluihin samalla tavalla kuin kantasuomalaiset. Toinen mielenkiintoinen tutkimuksen aihe olisi myös se, miten maahanmuuttajat kokevat sosiaalisen osallisuuden palveluiden tarpeellisuuden. Tutkimuksessa voitaisiin vertailla henkilöitä ennen osallistumista palveluihin ja osallistumisen jälkeen. Tällä tavoin voitaisiin saada tietoa siitä, ovatko palvelut todella hyödyllisiä ja millä tavoin.

7.3 Oppaan arviointi

Opinnäytetyön tuotoksena syntyi maahanmuuttajille suunnattu osallisuutta tukeva selkokielineen opas. Oppaan tekeminen oli melko suuri prosessi, joka alkoi syksyllä 2017, ja saatiin valmiiksi huhtikuussa 2018. Oppaan tekeminen alkoi tietoa etsimällä ja sisältöä rakentamalla. Pikkuhiljaa myös mukaan tuli ulkoasun suunnittelu. Koko oppaan tekemisen ajan oppaaseen tuli sisältöä lisää ja ulkoasua muokattiin myös samalla. Oppaan itsenäiseen työstämiseen meni paljon aikaa, mutta paljon aikaa vietettiin myös yhdessä opasta työstäen Etelä-Pohjanmaan nuorisoseuralla. Oppaan sisällön ja ulkoasun suunnittelun apuna olivat haastattelut maahanmuuttajille sekä sosiaalialalla työskenteleville ammattilaisille. Toimeksiantaja oli mukana pääosin oppaan ulkomuodon suunnittelussa, mutta apua saatiin myös sisällön rakenteen suunnitteluun ja sisällön arviointiin. Oppaan tekemisessä keskityttiin selkokielisyyteen, yksinkertaisuuteen, helposti ymmärrettävyyteen, houkuttelevaan ulkoasuun ja selkeään sisältöön. Maahanmuuttajien arvioinnin sekä omien näkemysten perustella voidaan todeta, että näihin tuloksiin päästiinkin oppaan valmistuttua.

Maahanmuuttajaryhmältä saatiin paljon apua oppaan ulkoasun ja ymmärrettävyyden suunnittelussa, mikä auttoi pitämään oppaan tarpeeksi yksinkertaisena. Kokonaisuudessaan oppaaseen tehtiin paljon muokkauksia maahanmuuttajien haastatteluiden perusteella. Merkittävimpiä muokkauksia tehtiin suomen kielen sanoihin, koska oppaassa käytettiin vaikeita sanoja. Sanoja muokattiin helpommin ymmärrettäväksi ja joitain sanoja jätettiin kokonaan pois. Suurin haaste opasta tehdessä oli osallisuutta tukevien palveluiden rajaaminen oppaaseen. Mikäli oppaaseen oltaisiin kirjoitettu kaikki palvelut, olisi siitä tullut liian laaja, ja se olisi myös vaikeuttanut kokonaisuuden hahmottamista ja ymmärtämistä. Toinen lähtökohta rajaukselle oli se, että opasta on tarkoitus jakaa myös jatkossa, joten tämänhetkisiä väliaikaisia palveluita, kuten hankkeita, ei voitu oppaassa tuoda esiin. Siinä kerrotaan ainoastaan todennäköisesti pysyvistä palveluista. Oppaasta päädyttiin jättämään myös kokonaan pois sosiaalisen kuntoutukset palvelut, joihin päästy tapahtuu lähetteen tai sosiaali- tai terveydenhuollon asiantuntijoiden ohjauksen avulla. Oppaaseen koottiin vain tärkeimmän vapaaehtoisesti osallistuttavissa olevat palvelut, joissa kuitenkin on sosiaalisen kuntoutuksen elementtejä. Oppaaseen myös lisättiin paljon erilaisia asioita maahanmuuttajien haastatteluiden perusteella, kuten palveluiden käyttäjien kommentteja ja palveluihin ohjaava kartta. Lisäksi myös oppaan ulkoasuun tehtiin paljon muokkauksia kommenttien perusteella.

Maahanmuuttajien toisen ryhmätapaamisen järjestäminen ei sujunut suunnitellusti. Valmiin oppaan arviointitapaamiseen osallistui vain yksi henkilö, ja yksi teki arvioinnin sähköisesti. Arvioinnin tuloksia oppaan lopullisesta ulkoasusta ja sisällöstä saatiin siis vain kahdelta henkilöltä neljän sijaan. Nämä kaksi henkilöä olivat kuitenkin sitoutuneet oppaan tekemiseen koko prosessin ajan ja heiltä saatiin paljon arvokasta tietoa ja palautetta.

Lähteet

Aikuissosiaalityö, N.d. Seinäjoen kaupungin sivut. Viitattu 22.11.2017.

<https://www.seinajoki.fi/sosiaali-jaterveyspalvelut/sosiaalipalvelut/toimeentulotuki/aikuissosiaalityo.html>

Autti-Rämö, I., Salminen, A-L., Rajavaara, M. & Ylinen, A. 2016. Kuntoutuminen. Helsinki: Duodecim.

Bergbom, B., Vartia-Vaananen, M. & Kinnunen, U. 2015. Immigrants and natives at work: exposure to workplace bullying. Employee Relations; Bradford Vol. 37, Iss. 2. Emerald publishing. <https://search-proquest-com.ezproxy.jamk.fi:2443/docview/1648245731?accountid=11773>

<https://search-proquest-com.ezproxy.jamk.fi:2443/docview/1668323035?accountid=11773>

Brown, J., MacDonald, R. & Mitchel, R. 29.6.2014. Are People Who Participate in Cultural Activities More Satisfied with Life? Viitattu 13.4.2018. <https://search-proquest-com.ezproxy.jamk.fi:2443/docview/1668323035?accountid=11773>

Friman S. 30.11.2017. Osallisuus ei synny virastoissa. Sosiaali – ja terveysministeriön uutinen. Viitattu 2.12.2017. http://stm.fi/artikkeli/-/asset_publisher/osallisuus-ei-synny-virastoissa

Hammar-Suutari, S., Keski-Hirvelä, E., Kovalainen, N., Pitkänen, P., Raunio, M. & Säävälä M. 2011. Kulttuurien kohtaamisia arjessa. Jyväskylä: Vastapaino.

Harinen, P. & Rannikko, A. 2012. Maahanmuuttajan matka suomalaiseen yhteiskuntaan. Joensuu: Pohjois-Karjalan ammattikoulun julkaisuja B:42.

Hiltunen, S. & Havi, M. 2012. Maahanmuuttajan matka suomalaiseen yhteiskuntaan. Joensuu: Pohjois-Karjalan ammattikoulun julkaisuja B:42.

Hirsjärvi, S., Remes, P. & Sajavaara, P. 2009. Tutki ja kirjoita. 15. uudistettu painos. Helsinki: Tammi.

Häkkinen, A. & Mattila, M. 2011. Etelä-Pohjanmaan maahanmuuttajat. Aluekeskuksen tutkimuksia nro 4. Turku: Siirtolaisuusinstituutti.

Ihalainen, J. & Kerttunen, T. 2016. Turvaverkko vai trampoliini – sosiaaliturvan mahdollisuudet. Helsinki: Sanoma Pro Oy.

Järvikoski, A. & Härkäpää, K. 2011. Kuntoutuksen perusteet. 5., uudistettu painos. Helsinki: WSOYpro Oy.

Kanaoja, A., Lähteinen, M. & Marjamäki, P. 2011. Sosiaalityön käsikirja. Kolmas, uudistettu laitos. Tallinna: Tietosanoma Oy.

Kohderyhmät, 12.10.2015. Selkokeskus. Viitattu 15.3.2017. <http://selkokeskus.fi/selkokieli/>

Kotiseutu kotoisaksi. 2016. Etelä-Pohjanmaan Nuorisoseura. Viitattu 26.10.2017 <https://etelapohjanmaa.nuorisoseurat.fi/kotiseutu-kotoisaksi/>

Kuntoutusportti 21.4.2016. Sosiaalinen kuntoutus. Viitattu 27.10.2017. <https://kuntoutusportti.fi/kuntoutujalle/kuntoutuksen-jaottelut/sosiaalinen-kuntoutus/>

Kuula, A. 2011. Tutkimusetiikka. Aineistojen hankinta, käyttö ja säilytys. Johdanto ja Etiikka ja tieteen arvot – Etiikka ja tutkimusetiikka. Tampere: Vastapaino.

L 1301/2014. Sosiaalihuoltolaki. Viitattu 14.11.2017.

<https://www.finlex.fi/fi/laki/alkup/2014/20141301>

Maahanmuuttajat. 2017. Väestöliitto. Viitattu 27.10.2017.

http://www.vaestoliitto.fi/tieto_ ja_tutkimus/vaestontutkimuslaitos/tilastoja/maahanmuuttajat/

Maahanmuuttajien määrä. 2017. Väestöliitto. Viitattu 27.10.2017.

http://www.vaestoliitto.fi/tieto_ ja_tutkimus/vaestontutkimuslaitos/tilastoja/maahanmuuttajat/

Martikainen, T., Valtonen, K. & Wahlbeck, Ö. 17.5.2012. The social integration of immigrants in Finland. International perspectives integration and inclusion. School of policy studies, Queens university at Kingston, Canada. <https://ebookcentral-proquest-com.ezproxy.jamk.fi:2443/lib/jypoly-ebooks/reader.action?docID=4512170&query=>

Metteri, A. & Valokivi, H. 2014. Terveys ja sosiaalityö. Jyväskylä: Ps-kustannus.

Muhammed, H. 2012. Maahanmuuttajan matka suomalaiseen yhteiskuntaan. Joensuu: Pohjois-Karjalan ammattikoulun julkaisuja B:42.

Mäkisalo-Ropponen, M. 2012. Maahanmuuttajan matka suomalaiseen yhteiskuntaan. Joensuu: Pohjois-Karjalan ammattikoulun julkaisuja B:42.

Määritelmä 12.10.2015. Selkokeskus. Viitattu 15.3.2017. <http://selkokeskus.fi/selkokieli/>

Ojasalo, K., Moilanen, T. & Ritalahti, J. 2009. Kehittämistyön menetelmät - Uudenlaista osaamista liiketoimintaan. Helsinki: WSOYpro Oy.

Osallisuus. 24.4.2017. Terveiden ja hyvinvoinnin laitos. Viitattu 22.11.2017.

<https://www.thl.fi/fi/web/hyvinvointi-ja-terveyserot/eriarvoisuus/hyvinvointi/osallisuus>

Rouvinen-Wilenius, P., Aalto-Kallio, M., Koskinen-Ollonqvist, P. & Nikula, T. 9/2011. Terveiden edistämisen keskuksen julkaisuja. Tasa-arvo ja osallisuus väylä terveyteen. Viitattu 1.12.2017. http://www.soste.fi/media/pdf/julkaisut/tasa-arvo_ ja_ osallisuus_2012.pdf

Räty M. 2002. Maahanmuuttaja asiakkaana. Tampere: Tammer-Paino Oy.

Saaranen-Kauppinen, A., Puusniekka, A., Kuula, A. Rissanen, R. & Karviainen, I. 2009. Menetelmäopetuksen tietovaranto KvaliMOTV. Kvalitatiivisten menetelmien verkkopöytäkirja. Tampereen Yliopisto.

Sosiaalipalvelut. Seinäjoen kaupungin sivut, n.d. Viitattu 22.11.2017.

<https://www.seinajoki.fi/sosiaali-jaterveyspalvelut/sosiaalipalvelut.html>

Seinäjoen kotouttamisohjelma 2016-2020. N.d. Seinäjoen kaupungin maahanmuuttajien kotouttamisohjelma. Sivut 6, 11 ja 16. Viitattu 9.12.2017.

https://www.seinajoki.fi/material/attachments/seinajokifi/sosiaalijaterveys/sotehallinto/FTHclcZzp/Kotouttamisohjelma_2016-2020.pdf

Selkokieli 12.10.2015. Selkokeskus. Viitattu 15.3.2017. <http://selkokeskus.fi/selkokieli/>

Sosiaalinen kuntoutus. 25.9.2015. Terveiden ja hyvinvoinnin laitos. Viitattu 14.11.2017 <https://www.thl.fi/fi/tutkimus-ja-asiantuntijatyo/hankkeet-ja-ohjelmat/sosku/sosiaalinen-kuntoutus>

Suomen nuorisoseurat. 2016. Nuorisoseurat. Viitattu 26.10.2017. <https://nuorisoseurat.fi/jarjesto/>

Yleisohjeet 29.3.2016. Selkokeskus. Viitattu 15.3.2017. <http://selkokeskus.fi/selkokieli/>

Liitteet

Liite 1. Teemahaastattelun runko ammattilaisten haastattelussa

1. Mitä on sosiaalinen kuntoutus?

- Kerro minkälainen näkemys sinulla on sosiaalisen kuntoutuksen palveluista. Mitä ne ovat/voisivat olla.
- Onko ne oltava viranomaisten järjestämää toimintaa? (esim. Kela tai TE-toimisto)
- Nähdäänkö vapaa-ajan toiminta sosiaalisena kuntoutuksena, esim. järjestetty harrastetoiminta?

2. Sosiaalisen kuntoutuksen palvelut Seinäjoella?

- Minkälaisia sosiaalisen kuntoutuksen palveluita Seinäjoella on? Kuka järjestää niitä?
- Onko palveluita riittävästi?

3. Asiakkaiden ohjautuminen palveluihin.

- Mitä hyötyä sosiaalisen kuntoutuksen palveluiden käytöstä on?
- Miten palveluita mainostetaan? Olisiko tarpeen mainostaa enemmän?
- Osaavatko asiakkaat hakeutua palveluihin? Mitä kautta asiakkaat tulevat?

4. Maahanmuuttajat sosiaalisen kuntoutuksen asiakkaana.

- Huomioidaanko maahanmuuttajat erityisenä ryhmänä sosiaalisen kuntoutuksen palveluissa? Millä tavalla?
- Hakeutuvatko maahanmuuttajat palveluihin?
- Olisiko tarpeen mainostaa palveluita enemmän maahanmuuttajille?

5. Opas sosiaalisen kuntoutuksen palveluista maahanmuuttajille

- Onko oppaalle tarvetta?
- Mikä oppaan sisällössä on tärkeintä?
- Mikä olisi selkokielen termi kuvaamaan sosiaalisen kuntoutuksen palveluita?
- Missä vaiheessa tai kenen toimesta opas olisi hyvä antaa?

Liite 2. Teemahaastattelun runko maahanmuuttajien yksilöhaastatteluissa

1. Aluksi lyhyt molemminpuolinen esittely. (mm. kuka olen ja mistä)
2. Kerron mitä teen ja miksi. Selitän työn tarkoituksen. Kerron oppaasta ja sen tarkoituksesta sekä siitä, kenelle se on tarkoitettu. Selitän mihin tarvitsen heidän apuaan ja näkemyksiään.
3. Kerron salassapitoon liittyvät asiat ja annan lomakkeen, jossa on lyhyesti ilmoitettu työstä. (En tuo kenenkään nimeä esille työssä)
4. Kerron mitä sosiaalipalvelut tarkoittavat ja mitä ne ovat, ja miksi niitä järjestetään. (Havainnollistan esimerkeillä, jossa on kuvia)

5. Teema 1: Maahanmuuttajan tietämys sosiaalisen kuntoutuksen palveluista (sosiaalisuutta lisäävistä palveluista)

- Onko henkilöllä tietämystä tai kokemusta sosiaalisuutta lisäävistä palveluista?
- Osaako henkilö hakeutua palveluihin?
- Ketkä järjestävät tällaisia palveluita Seinäjoella?

Teema 2: Maahanmuuttajien omat tarpeet sosiaalisissa palveluissa.

- Minkälaiset palvelut ovat mieluisia? Minkälaisiin palveluihin hän voisi osallistua?
- Millaisia sosiaalisen kuntoutuksen palveluita henkilö kokee tarvitsevansa?

6. Esittelen oppaan alun, jota olen tehnyt. Selitän miksi, ja ketä varten opas tehdään.

7. Teema 3: Opas. Tarkoitus selvittää, minkälainen opas olisi hyvä opas. (Näytän esimerkin jostain toisesta oppaasta, jonka avulla havainnollistan asiaa)

- Mikä on tärkeää huomioida hyvän oppaan sisällössä?
- Miten oppaasta saa tehtyä mielenkiintoisen?
- Minkälainen oppaan tulisi olla ulkoasultaan?
- Mitä tulee huomioida, että se olisi helposti ymmärrettävä?

8. Selitän tulevien tapaamisten tarkoituksen. (Yhdessä käymme ryhmänä läpi oppaan sisältöä ja ulkoasua. He saavat auttaa oppaan suunnittelussa)

Liite 3. Teemahaastattelun runko maahanmuuttajien ensimmäisestä ryhmätapaamisesta

1. Kysyn, haluaako joku oman valokuvansa oppaan kuvitukseen. Selitän kuvauksen ajatuksen ja tarkoituksen. Pyydän heitä miettimään aisia ja palaan tämän tapaamisen päätteeksi asiaan.
2. Selitän tämän tapaamisen tarkoituksen.
3. Annan kaikille oppaat. Pyydän käymään oppaan läpi/ lukemaan sen.
4. Ensin saa antaa vapaita kommentteja/ mielipiteitä työstä.
5. Tämän jälkeen käymme sivu sivulta koko oppaan läpi. Kyselen kysymyksiä:
Teema 1: Oppaan sisältö. Onko sivu helposti ymmärrettävä? Onko siinä jotain, mitä ette ymmärtäneet?
Teema 2: Oppaan ulkoasu. Onko ulkoasu selkeä? Mitä mieltä he ovat värimaailmasta/suunnittelusta?
6. Teema 3: Oppaan muokkaus. Pyydän maahanmuuttajia ryhmässä pohtimaan, mitä he voisivat muuttaa oppaassa. (Saa vapaasti kynällä kirjoittaa/ piirtää päälle) (otan mukaan kyniä)
Mitä he voisivat muuttaa oppaassa tai lisätä oppaaseen?
Millä tavoin oppaasta saataisiin vielä selkeämpi/ helpommin ymmärrettävämpi?
Auttaako tämä ymmärtämään osallisuutta lisäävät palvelut?
Auttaako se hakeutumaan niihin?
Pyydän antamaan ehdotuksia oppaan muokkaamiseen.
7. Sovitaan viimeinen tapaamiskerta yhdessä. Otan kaikkien yhteystiedot varmuuden vuoksi.
8. Palaan uudelleen valokuvausasiaan. Sovitaan mahdollinen aikataulu kuvaamiseen.

Liite 4. Teemahaastattelun runko maahanmuuttajien toisesta ryhmätapaamisesta

1. Kerron tapaamisen tarkoituksen.
2. Jaan oppaat kaikille luettavaksi.
3. Saa ensin antaa vapaita kommentteja.
4. Kyselen kysymyksiä ääneen, johon jokainen saa vastata vapaasti/ vuorollaan.
Onko oppaan ulkoasu selkeä?
Näyttääkö opas mielenkiintoiselta?
Onko oppaan sisältö selkeä/ helposti ymmärrettävä?
Onko oppaassa jotain, mitä et ymmärrä?
Onko oppaassa jotain, mitä täytyisi muuttaa tai lisätä?
Auttaako opas ymmärtämään osallisuutta lisäävien palveluiden tarkoituksen?
Osaisitko hakeutua palveluihin oppaan perusteella?
Onko opas mielestäsi hyödyllinen?
Haluatko kommentoida vapaasti jotain muuta?
5. Kiitän osallistumisesta tapaamisiin.

Liite 5. Salassapitosopimus opinnäytetyön haastatteluihin

Salassapitosopimus koskee haastatelluiden henkilöiden henkilötietoja. Haastattelut nauhoitetaan, kirjoitetaan puhtaaksi ja nauhoitteet poistetaan tulosten käsittelyn jälkeen.

Opinnäytetyössä ei tuoda esille haastatteluun osallistuneiden henkilöiden tietoja, kuten nimeä tai kansallisuutta.

Seinäjoki 31.1.2018

Sanna Durmaz

Opiskelija

Jyväskylän ammattikorkeakoulu

Toimeksiantaja:

Etelä-Pohjanmaan Nuorisoseura Ry/ Kotiseutu Kotoisaksi- hanke

Liite 6. Tutkimuslupa ammattilaisen haastatteluun

PÄÄTÖS / tulosaluejohtaja

Päivämäärä 24.01.2018 Pykälä 7/2018

Seinäjoki

Asia Tutkimuslupa, Sanna Durmaz

Jyväskylän ammattikorkeakoulun opiskelija anoo lupaa tutkimustaan varten:
Maahanmuuttaja sosiaalisen kuntoutuksen asiakkaan Seinäjoella – Opas
maahanmuuttajalle.

Työn tarkoitus on suunnitella Seinäjoen sosiaalisen kuntoutuksen palveluihin
hakeutumiseen ohjaava selkokielineen opas maahanmuuttajalle. Tutkimuksessa
haastatellaan xxxxxxxxxxxxxxxxxxxxxxxx. Aikuissosiaalityön johtaja puoltaa tutkimusluvan
myöntämistä.

Päätös

Myönnän luvan tutkimuksen toteuttamiseen edellyttäen, että haastatteluissa ja
havainnoinneissa saatujen tietojen osalta noudatetaan salassapitovelvollisuutta

Allekirjoitus

Harri Lintala, tulosaluejohtaja, p. 06 416 2167, harri.lintala@seinajoki.fi

Oikaisu- vaatimusohje

Päätökseen tyytymätön voi tehdä kirjallisen oikaisuvaatimuksen osoitteella: Sosiaali-
ja terveyslautakunta, PL 229, 60101 Seinäjoki, neljäntoista (14) päivän kuluessa
päätöksen tiedoksisaannista. Kunnan jäsenen katsotaan saaneen päätöksestä tiedon
seitsemän (7) päivän kuluessa siitä kun päätös on asetettu nähtäville kaupungin
internetsivuille. Asianosaisen katsotaan saaneen tiedon päätöksestä seitsemäntenä

(7) päivänä kirjeen lähettamisestä, saantitodistuksen osoittamana aikana tai erilliseen tiedoksiantotodistukseen merkittynä aikana ja silloin kun päätös on annettu tiedoksi sähköisesti kolmantena (3) päivänä viestin lähettamisestä.

Oikaisuvaatimuksesta on käytävä ilmi vaatimus perusteluineen ja se on tekijän allekirjoitettava.

Julkisesti nähtävänä

24.1.2018

Tiedoksianto

Kenelle Sanna Durmaz

Päivämäärä 24.01.2018

Miten Lähetetty postitse saantitodistusta vastaan

Lähetetty postitse tavallisena kirjeenä

Lähetetty sisäisessä postissa

Luovutettu

Vastaanottajan allekirjoitus

Lähetetty sähköpostissa

Jaana Uotila, johdon sihteeri, p. 06 416 2152 jaana.uotila@seinajoki.fi

Liite 7. Suostumus oppaan valokuvausta varten

Tämän lomakkeen kautta annan suostumukseni, että minusta voidaan ottaa valokuvia. Valokuvia voidaan käyttää vapaasti oppaassa: ”Osallisuutta tukevat palvelut Seinäjoella”.

Kuvia ei käytetä muussa tarkoituksessa.

Oppaassa ei tuoda esille valokuvaukseen osallistuneiden henkilöiden nimiä tai muita tietoja.

Seinäjoki 16.4.2018

XXXXXXXXXXXXXXXXXXXX

Sanna Durmaz

Opiskelija

Jyväskylän ammattikorkeakoulu

jamk.fi

JAMK University of Applied Sciences

Toimeksiantaja:

Etelä-Pohjanmaan Nuorisoseura Ry/ Kotiseutu Kotoisaksi- hanke

**Jos haluat tutustua suomalaiseen kulttuuriin,
harrastaa, osallistua tai tavata uusia ihmisiä,
tämä opas on sinulle!**

**Opas on suunnattu maahanmuuttajille.
Se antaa lyhyesti ja selkeästi tietoa
osallistumisesta tukevista palveluista Seinäjoella.**

**Seuraa myös minua,
annan sinulle tärkeitä
ohjeita!**

**Kävitkö kotimaassasi harrastuksissa?
Vietitkö aikaa ystäviesi kanssa?
Tapasitko erilaisia ihmisiä?**

**Suomessa voit tehdä samaa, mutta
täällä se voi tuntua erilaiselta!
Tule mukaan,
kerromme sinulle lisää!**

Mitä osallistumista tukevat palvelut ovat?

- Monenlaista toimintaa ja erilaisia palveluita kuten harrastustoimintaa, erilaisia ryhmätoimintoja ja yhdessä olemista.
- Esimerkiksi: äiti-lapsi-ryhmät, jalkapallo, kielikahvila, nuorten illat ja teatteriharrastukset.
- Tarkoitus on kehittää sosiaalisia taitoja ja parantaa hyvinvointia, jottei kukaan jäisi yksin!

**Suomessa on paljon yhdistyksiä.
Ne tarjoavat paljon erilaisia mahdollisuuksia
harrastaa ja ne ovat kaikille avoimia.
Ryhmätoiminta on suosittua Suomessa.**

**Suomessa ihmiset voivat olla ujoja ja hiljaisia,
mutta kun he tapaavat ryhmissä,
he vapautuvat ja pitävät hauskaa!**

Tietoa

Mitä on ryhmätoiminta?

Ryhmätoiminnassa sovitaan aika ja paikka milloin tavataan.

Ryhmässä voidaan päättää yhdessä, mitä harrastetaan.

Voit myös mennä mukaan valmiiksi suunniteltuun toimintaan!

Eli siis: 1. Lähde rohkeasti mukaan erilaisiin toimintoihin!

Useimpiin ryhmätoimintoihin voi mennä vapaasti, eikä tarvitse ilmoittautua etukäteen.

Ryhmätoiminnot ovat usein ilmaisia. Jotkut harrastukset kuitenkin saattavat maksaa. Mikäli sinulla on kysyttävää, ota rohkeasti yhteyttä!

2. Tarvittaessa, kysy apua rohkeasti!

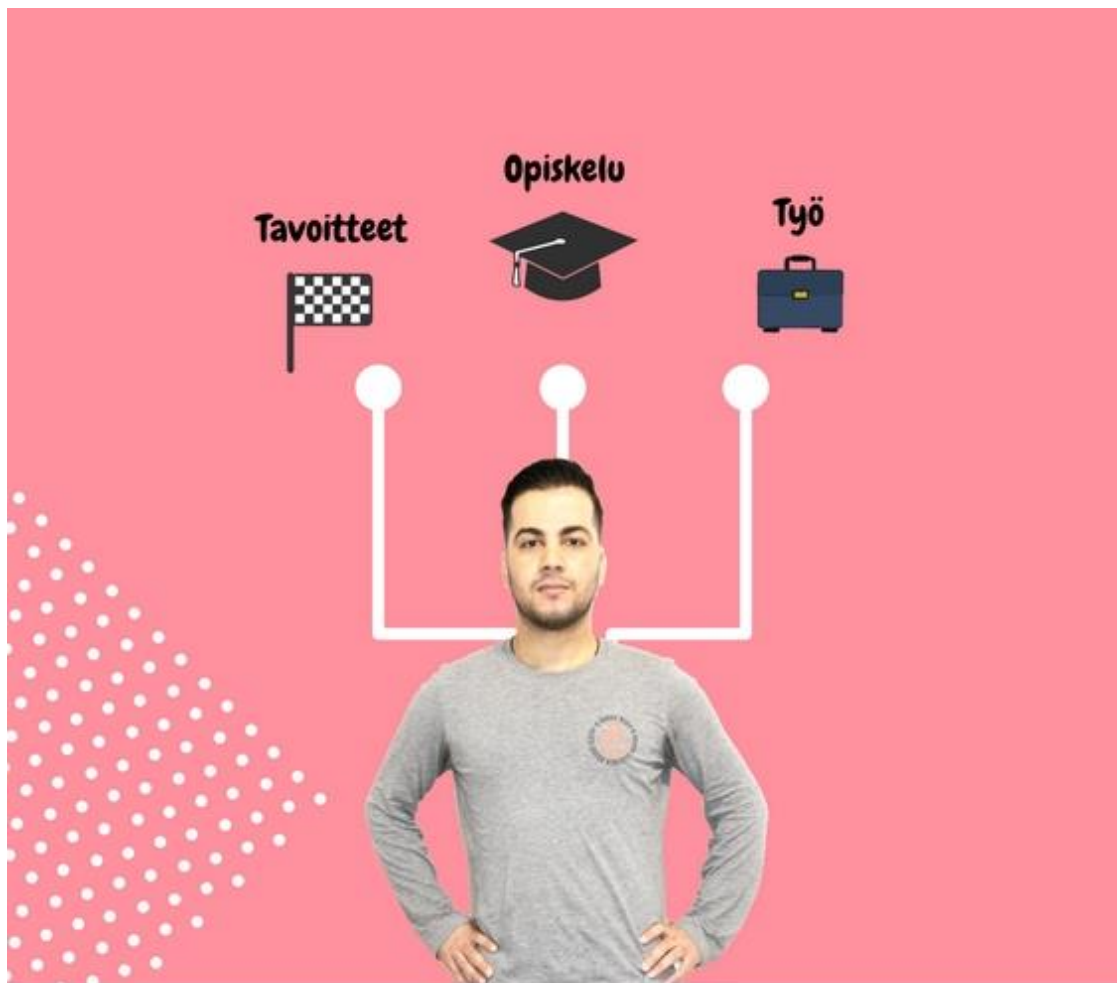

Miksi osallistua?

- Tutustut Suomen kulttuuriin.
- Työkykysi ja toimintakykysi voivat parantua.
- Opit suomen kieltä.
- Voit tutustua suomalaisiin ihmisiin.
- Saat kivaa tekemistä yhdessä muiden kanssa.
- Voit löytää omia vahvuuksiasi.
- Sosiaaliset taitosi voivat parantua.
- Saat hyvän mielen!

3. Tutustu erilaisiin ihmisiin!

Osallistumalla erilaisiin toimintoihin voit löytää uusia tapoja päästä työelämään, opiskelemaan tai muihin tavoitteisiisi. Voit tutustua ihmisiin, jotka auttavat sinua saavuttamaan tavoitteesi.

4. Rakenna siis verkostoja ja saavuta tavoitteesi!

Minne mennä?

Kokosimme sinulle tärkeimmät palvelut!

1. **Seinäjoen kaupunginkirjasto** – järjestää erilaisia tapahtumia ja toimintaa. Voit lainata myös kirjoja eri kielillä. Kysy lisää!

Puh. 06 416 2317

<https://kirjasto.seinajoki.fi/>

2. **Seinäjoen seurakunta** – järjestää erilaisia tapahtumia ja toimintaa kaikille ihmisille. Sinun ei tarvitse liittyä seurakuntaan, jotta voit osallistua.

Voit mennä juomaan kahvia tai vain viettämään aikaa:

– Ystävän tupa

Puh. 06 418 4283

– Cafe Kismus- nuorisokahvila

Puh. 06 418 4111 (vaihde)

<http://www.seinajoenseurakunta.fi/>

3. Etelä-Pohjanmaan nuorisoseura – Ryhmätoimintaa ja tapahtumia kaikille ihmisille. Esimerkiksi teatteria ja tanssia ilman kokemusta.

Puh. 045 119 5319

<https://epns.fi/>

4. Olkkari – Paikka, jossa voi vain viettää aikaa ja käydä kahvilla. Olkkariin voi mennä kuka tahansa, myös sellaiset ihmiset, jotka pelkäävät olla ihmisten keskellä.

Puh. 040 767 3090

5. Toimintotalo – Järjestää erilaista ryhmätoimintaa kaikille ihmisille lapsista vanhuksiin. Siellä voi viettää aikaa ja käydä kahvilla.

Puh. 06 416 2865

6. Right Hand – järjestää erilaista ryhmätoimintaa kaikille ihmisille. Esimerkiksi yhteisiä illallisia ja jalkapalloa.

Puh. 040 358 2850

[https://www.facebook.com/Right-](https://www.facebook.com/Right-Hand-409276066170556/)

[Hand-409276066170556/](https://www.facebook.com/Right-Hand-409276066170556/)

7. Pelikeidas - järjestää pelaamiseen liittyviä tapahtumia. Siellä voi viettää aikaa ja pelata erilaisia pelejä.

Puh. 06 417 7880

<http://www.pelikeidas.fi/>

8. Järjestötalo - Voit saada apua moniin erilaisiin asioihin ja ongelmiin. Järjestävät erilaisia terveyteen liittyviä kursseja ja tapahtumia.

Puh. 040 505 7266

<http://www.jarjestotaloseinajoki.net/>

Punainen Risti

Länsi-Suomen piiri

9. Punainen risti Seinäjoki - Voit saada apua ja auttaa muita.

Puh. 020 701 2830

<https://rednet.punainenristi.fi/seinajoki>

10. MLL Seinäjoki - perheille suunnattuja palveluita. Voit saada apua ja auttaa muita. MLL järjestää erilaisia tapahtumia lapsille ja perheille.

Puh. 045 262 4281

<https://seinajoki.mll.fi/>

MÄNNIKKÖJEN
LASTENSUOJELUJÄRJESTÖN
Seinäjoken
perhepalvelut

Seinäjoen
Kansalaisopisto

11. Kansalaisopisto järjestää paljon erilaisia kursseja. Esimerkiksi liikunta, tanssi, musiikki, käsityöt, kielten ja muiden aineiden opiskelu, ruoanvalmistus. Kurseille pitää ilmoittautua ja kurssit ovat yleensä maksullisia.

Puh. 06 416 2440

<https://www.opistopalvelut.fi/seinajoki/>

12. Nuorisotilat, Seinäjoen kaupunki – Järjesää nuorille vapaa-ajan toimintaa ja tapahtumia eri kaupunginosissa toimivissa nuoriso- ja kerhotiloissa

Puh. 06 416 2265

Haluatko viettää aikaa ulkona
luonnon keskellä?
Ulkoilureittejä kaikille.
Katso lisää!
<http://www.elamysliikunta.fi/>

Oppaan karttaa jouduttiin muokkaamaan vielä.

Lopullinen versio oppaasta kartan kanssa löytyy osoitteesta www.epns.fi

Tapahtumakalenteri Etelä-Pohjanmaan matkailu:
<http://www.epmatkailu.fi/tk/tapahtumakalenteri.html>

Go Seinäjoki:

<https://www.facebook.com/GoOnSeinajoki/>

Visit Seinäjoki:

<https://visitseinajoki.fi/>

Etelä-Pohjanmaan liitto:

<http://www.epliitto.fi/tapahtumat>

**Muista seurata
tapahtumakalentereita
myös netistä.
Tässä muutama linkki!**

Voit tavata ihmisiä,
jotka ovat
samanlaisessa
tilanteessa kuin sinä.

Ja jos olet kiinnostunut...

Kulttuurista ja taiteesta

Voit ottaa yhteyttä esimerkiksi:

Kulttuuritoimisto Alvarikko tai Taidehalli **Puh. 06 416 2111**

(Seinäjoen kaupungin vaihde),

Seinäjoen kuvataiteilijat ry **Puh. 040 729 0067**

Musiikista

Voit ottaa yhteyttä esimerkiksi:

Etelä-Pohjanmaan musiikkiopisto **Puh. 06 420 2924**

Rytmi-instituutti **Puh. 040 733 4746**

Rytmikorjaamo **Puh. 040 581 0666**

Urheilusta

Voit ottaa yhteyttä esimerkiksi:

Seinäjoen kaupunki, Liikuntapalvelut **Puh. 06 416 2146 ja 040 774 8661**

Pohjanmaan Liikunta ja Urheilu ry **Puh. 06 420 3000**

Päihtet tai peliongelmat:

Ehyt ry Puh. 050 571 4818 tai Päihdekliniikka Pun. 044 754 1638

Olet yksin ja tarvitset apua elämässä:

Valtakunnallinen kriisipuhelin: suomenkielinen numero 010 195 202

englannin- tai arabiankielinen numero 040 195 8202

Seurakunnan palveleva puhelinnumero 0400-221 180

Sosiaali- ja terveyspalvelut:

Sosiaali- ja terveyskeskus Puh. 06 416 2111 (vaihde)

Lastensuojelu Puh. 06 416 2111

Jos tarvitset apua työn hakemiseen:

Työllisyyspalvelut Seinäjoen kaupunki, Puh. 06 416 2111 (vaihde)

http://www.seinajoki.fi/tyojayrittaminen/seinajoenkaupungintyollisyys-palvelut_0.html

Jos sinulla on aikaa,
ja haluat auttaa muita
niin....

Tee vapaaehtoistyötä esimerkiksi:
 SPR Seinäjoki
 MLL Seinäjoki
 Seurakunta
 Etelä-Pohjanmaan Nuorisoseura

Ja jos tarvitset ystävää;

Seurakunnan järjestämä Ystävän tupa

Voit saada elämäsi apua ja ystäviä.

Puh. 06 418 4283

<http://www.seinajoenseurakunta.fi/ystavan-tupa-toimi>

MLL Seinäjoki

Voit saada apua (lasten hoitoon) ja ystäviä.

Puh. 045 262 4281

Kuvia erilaisista tapahtumista ja toimintaryhmistä

Toteuttajat

Sanna Durmaz

Manar Ameli
Etelä-Pohjanmaan nuorisoseura
Kotiseutu kotoisaksi- hanke

Opas on toteutettu osana Maahanmuuttaja sosiaalisen kuntoutuksen asiakkaana –opinnäytetyötä sekä Kotiseutu kotoisaksi –hanketta.

Kotiseutu kotoisaksi –hanke on Etelä-Pohjanmaan nuorisoseuran toteuttama kotouttamista tukeva hanke, jota rahoittaa Etelä-Pohjanmaan Ely/Maaseuturahasto.

Hankkeen tavoitteena on lisätä maahan muuttaneiden ja kantaväestön keskinäisiä kohtaamisia, mahdollistaa uusien sosiaalisten verkostojen muodostamista maahan muuttaneiden ja kantaväestön välille, tukea suomen kielen oppimista epäformaaleissa tilanteissa sekä luoda yhteistoimintaa maahan muuttaneiden ja kantaväestön välille maaseudulla.

**Opas on tarkoitettu jaettavaksi
Seinäjoki
2018**

